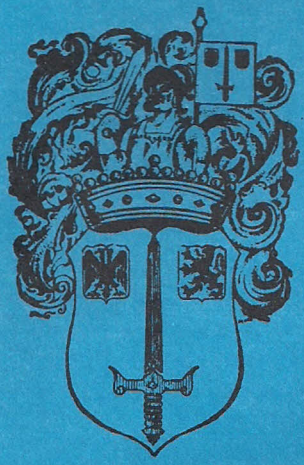

het land van aalst

tijdschrift van de
geschied- en
heemkundige vereniging
het land van aalst

Jaargang XXXI - 1979 - Nummer 5

Noordstarfonds v.z.w.

steunt bestendig

het kultureel leven in Vlaanderen

U kunt hieraan meehelpen

door U te laten verzekeren bij

DE NOORDSTAR EN BOERHAAVE N.V.

Groot-Brittanniëlaan 121, 9000 GENT
Tel. (091) 25.75.15

DE FAMILIE CUMONT TE AALST.

In 1968 was het honderd jaar geleden dat *FRANZ CUMONT* te Aalst geboren werd.

Deze godsdiensthistoricus, oriëntalist en archeoloog was lid van talrijke binnen- en buitenlandse academiën, hoogleraar te Gent, conservator, doctor honoris causa van zes universiteiten. Van hem verschenen talrijke publikaties in verscheidene landen en talen, zijn unieke biblioteek wordt bewaard in de Academia Belgica te Rome.

Op bescheiden wijze heeft de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon (VVAK) deze eminente figuur toen herdacht. Van deze gelegenheid werd gebruik gemaakt om eveneens de verdienste te onderstrepen van de numismaat GEORGES CUMONT.

Gedurende een halve eeuw heeft deze familie het leven beheerst te Aalst. Nu is de naam hier verdwenen. Alleen een straat, gelegen in de stationswijk en geheten naar de grootnijveraar JEAN CHARLES FRANÇOIS CUMONT blijft (sedert 1870) herinneren aan deze energieke immigranten (1).

*
* *

Hoe de Franse Cumonts hier terecht kwamen,
welke vooraanstaande rol ze hier speelden,
hoe groot de roem was van twee kleinzoons van de Aalsterse stamvader,
dit alles zal bondig worden belicht.

(1) De stad was sedert 1834 in het bezit van ca. 6 ha grond in het huidige stationskwartier. Deze politiek van grondverwerving zal ze voortzetten. Zo koopt ze o.a. van de familie Cumont-De Clercq voor het aanleggen «van een openbaar plein en van de straat die uitloopt op het statieplein». 19a 20 voor 2.808 fr in 1853.
Een eeuw evolutie in «Het Land van Aalst», jg. 1956, nrs. 3 en 4.

DE AALSTERSE TAK CUMONT.

Ci git
JEAN CHARLES FRANÇOIS THEOPHILE PASCAL
CUMONT
Chevalier de l'Ordre de Léopold
Membre de la Chambre de Représentants et
du conseil communal de la ville d'Alost
né à Oisemont (Picardie)
le 11 mai 1791
décédé à Alost le 10 juillet 1864
R I P

Dit is het grafschrift van de Aalsterse stamvader die zich steeds «Charles-François» noemde en begraven werd te Erpe, links bij de kerkdeur. De steen werd overgebracht naar het oud hospitaal-museum te Aalst. Hij was de zoon van Jean-Baptiste (° Airain) en Marie-Anne Vatblé (° Oisemont).

Charles-François huwde op 1 mei 1816 met
Jeanette-Lucie De Clerck (° 9 dec. 1794), dochter van
Guillaume uit Melle en van
wijlen Marie-Thérèse de Gheert uit Wichelen.

KINDEREN VAN CUMONT-DE CLERCQ :

I EMILE-Carolus-Guillelmus ° 2/5/1817
x in 1853 met Amelia van der Noot de Vreckhem ° Moorsel 1837.
Ze woonden in de Nieuwstraat.

II EMILIA-Phideline ° 25/5/1819
x in 1845 met Odilon De Craecker.

III CAROLUS-Alexander-Valerie ° 3/6/1822
(noemde zich VALERIE)
x met Irma De Craecker

IV FLORENTIN-Carolus ° 17/2/1830
x met Maria-Augusta-Faider uit Sint-Joost-ten-Noode.

*
* *

Alle vier waren zij door hun huwelijk verbonden met notabele families :

I Amelia was de dochter van Baron van der Noot de Vreckhem, burgemeester van Aalst (1830-1848).

II en III De familie De Craecker was een van de rijkste families van de stad.

IV Maria Faider was de dochter van Charles Faider, advokaat-generaal.

KLEINKINDEREN CUMONT-DE CLERCQ :

III CAROLUS CUMONT-DE CRAECKER (die zich VALERIE noemde) woonde op de Keizerlijke plaats.
Hij stond bekend in 1852 als «bijzondere», in 1853 als «koopman», in 1856 als «fabrikant». Hij had 5 kinderen :

GEORGES	° 7/4/1852	: over deze numismaat wordt verder gehandeld.
Felix	° 9/4/1853	
Adela	° 19/2/1856	
Alfred	° 26/3/1862	
Emiel-Valerie	° 17/5/1872	

IV FLORENTIN CUMONT-FAIDER woonde aanvankelijk op het «stationsplein», na 1862 in de «Statiestraat».
8 kinderen :

Lucia	° 2/12/59	
Carolus	° 1/ 8/61	
Emiel-Val.	° 11/12/62	
Emelia	° 6/ 1/65	
FRANZ	° 3/ 1/68	: over deze geleerde wordt verder gehandeld.
Eugeen	° 24/12/69	: kolonel † 1945 te Hekelgem.
Fernand	° 18/10/71	
Adolf	° 15/ 8/73	: was luitenant-generaal, één van de twee zoons was in 1967 voorzitter van de militaire commissie van de Nato te Washington en tekende «de CUMONT»

Bij vonnis van 21 april 1961 werd de familienaam gewijzigd in «de Cumont». Meer dan 16 afstammelingen hebben van deze uitspraak genoten (2).

In Picardië was deze familienaam steeds voorafgegaan door een eervolle «de». Dit was echter weggevallen ten tijde van Claude Cumont († 1734) die zijn fortuin verloren had.

HOE KWAM CHARLES-FRANÇOIS CUMONT TE AALST?

Gedurende de twintigjarige bezetting (1794-1814) hadden heel wat Fransen zich in ons land gevestigd. Dit was o.m. het geval met de vader van Hendrik Conscience uit Besançon. Deze marinier was te Antwerpen terecht gekomen als «gardien volant de la marine» en er gehuwd in 1809. Nu is dit precies het jaar waarin de familienaam Cumont voor het eerst opduikt in het Aalsters stadsarchief, ziehier in welke omstandigheden.

Op 18 april 1809 verkoopt de maire Romain ter Linden, bijgestaan door zijn adjoint Guillaume De Clercq — toekomstige schoonvader van Charles-François! — een modderig terrein, gelegen bij de Dender. Deze 26a 30ca werden toegewezen aan Pierre-Jean De Gheest voor de som van veertig frank! De verkoop is geakteerd door een beambte van de domeinen : CUMONT.

In een akte van 1813 treffen wij de namen Cumont en De Clercq nogmaals samen aan, drie jaar later zullen ze voor goed worden verenigd door het huwelijk: in de «acte de mariage» heet hij dan een «négociant en toiles» die in de Nieuwstraat woont. Later, in 1829, vermeldt de provinciale almanak van Oost-Vlaanderen hem als hop- en linnenkoopman.

—

GUILLAUME DE CLERCQ.

Aanvankelijk woonde het jonge paar in de Nieuwstraat, later namen zij hun intrek bij de weduwnaar De Clercq op de Keizerlijke plaats. Schonk het huwelijk aan de 25-jarige bruidegom wellicht het huiselijk geluk, zeker was het dat zijn schoonvader een rijk man was: maalder-olieslager-groothandelaar en grondeigenaar die zijn bedrijf uitoefende in de Molenstraat en in 1809 zelfs de kelder huurde van het schepenhuis om er zijn waren in op te slaan.

(2) Deze wijziging werd voor het eerst in marge genoteerd in de stadsregisters bij de geboorte van Eugeen (1869) en van Emiel (1872).

Dat hij kapitaalkrachtig was wist hier iedereen, ook de Fransen : telkens ze belastingen oplegden behoorde De Clercq tot de hoogst getakseerden : op de stedelijke lening van 1795 schreef hij in voor 600 fl, bij de verplichte lening van hetzelfde jaar had hij nogmaals 2500 fl te betalen, in 1796 bezat hij 10.000 fl obligaties. In 1814 behoorde hij tot de hoogste klas wanneer J.B. Cumont tot de derde klas belastingbetalers behoort. Toch hield De Clercq nog genoeg over om 35 ha «nationale goederen» aan te kopen !

Guillaume De Clerck nam ook deel aan het stadsbestuur van 1798 tot 1821 :

21 april 1798 : lid van de municipale raad.
14 mei 1800 : tweede adjoint van meier Egide Van Boterdael.
4 mei 1809 : eerste adjoint van meier Romaan Terlinden.
22 mei 1816 : Meier! (Jaar van het huwelijk van zijn dochter met Cumont)
30 aug. 1817 : lid van de Regentieraad.
29 maart 1819 : schepen. Ontslagname op 7 nov. 1821 als 62-jarige.

AALST, EEN OUD TEXTIEL-CENTRUM.

Evenals in andere Vlaamse steden was de lakennijverheid te Aalst de basis van de middeleeuwse ekonomie : reeds in 1241 was hier spraak van een lakenhalle. Lakens, afkomstig uit het Land van Aalst, staan te Napels vermeld in een inventaris van 1295. In het begin van de veertiende eeuw bereikten onze produkten Italië via de Brabantse handel : door bemiddeling van haar agent te Brussel kocht de machtige maatschappij van Del Bene uit Florentië lakente Aalst; tussen 1318 en 1322 verkochten die het laken aan de Bardi en aan zekere Angeletti om dit weefsel op de markt van Salerno te koop te stellen.

Geen wonder dat de schepenen in 1464 de nering van de «draperie, weverie, volderie, droechscheerders ende varwers» de koopmanschap noemen waarbij het grootste deel van de ingezetenen betrokken was. Lakenramen stonden opgesteld in de Kapellestraat, de Pontstraat, «achter tbagijnhof» en in de Sompaertshouc (Hoogstr.). Het Volderstraatje met armtierige huisjes liep uit op de Dender : daar werd het ruwe laken in kuipen met volaarde bewerkt om het dicht te maken en soepelheid te geven.

In 1506 was de draperije echter «ondercommen». Gelukkig stonden de «lynewevers» klaar om het laken te vervangen door het lijnwaad. Het Land van Aalst immers was een belangrijk gebied voor de

vlasteelt. Reeds in 866 vermeldt het «Discriptio Villarum» van de abdij van Lobbes de verhandeling van vlas te Aalst, bestemd voor het gebruik in de domeinen. Maar op het einde van de 18de eeuw zal het vlas op zijn beurt verdrongen worden door de ingevoerde katoen, voortaan is de vlasspinnerij nog alleen van belang als aanvullend familiaal bedrijf, in de gemeentelijke registers is het nagenoeg normaal dat de huisvrouw de naam van «spinster» krijgt als beroep.

Wat het twijnen van vlas tot naaigaren aangaat, dit werd hier reeds driehonderd jaar geleden beoefend, aangezien er in 1692 spraak was van een broederschap van de «h. Maeghden en Martelaressen Ursula». Het vrije ambacht «der blauwververs en twijners van garen» kregen eigen statuten in 1704. Zes jaar later werd hun het altaar van Sint-Ursula toegewezen : het stond tegen een der moerzuilen van de viering bij de preekstoel; maar in 1789 werd de marmaren tombe van Sint-Ursula verkocht.

Opgeheven gedurende het Frans tijdvak werd de broederschap heropgericht. Sedert 1838 vierden de textielarbeiders Ursula door het bijwonen van een mis te 10 u. op de zondag dichtst bij haar feestdag (21 okt.), later dichtst bij 8 nov. Deze mis werd door bepaalde fabrieken in korps bijgewoond, 's maandags vierde men «garentwijdersdag» waarop gefeest en vooral gedronken werd. Door de sluiting van de spinne- en weverijen omstreeks 1960 verloren ca. 2.000 arbeiders hun werk : garentwijndersdag behoort tot de folklore !

CUMONT ALS INDUSTRIEEL.

Te Aalst was de textielnijverheid steeds een hoofdfaktor in de ekonomie : in 1829 was de helft van de arbeiders in deze nijverheidstak te werk gesteld. De scheiding van Noord en Zuid had echter rampspoedige gevolgen : de sluiting van de Schelde, de verzwakking van de handel, het verval van de lijnwaadnijverheid, de onzekere internationale toestand, dit alles drukte op het bedrijfsleven. In 1840 telde de stad 14.896 inwoners waarvan 4.000 steun genoten : dit kostte de gemeenschap 51.561,24 fr, precies één derde van de toenmalige stadsinkomsten ! Ook het bevolkingscijfer stagneerde : tussen 1831 en 1845 is er een nul-groei (3).

(3) F. Courteaux en A. Van Lul «Aalst — Een eeuw evolutie» Land van Aalst — 1956 — nrs 3 en 4. blz. 174.
In de eerste volkstelling in het koninkrijk (31 dec. 1846) stijgt het aantal inwoners plots van 14.840 (in 1845) tot 17.224 in 1846. Het stadsverslag gaf geen verklaring voor deze ongewone groei, dat deed de h. Van Lul wel : in de sectie waar zich de ruiterij kazerne bevond (Graanmarkt) overtrof het aantal mannen dat van de

Precies in die periode, in 1839-1840 zal de garentwijnderij Cumont-De Clercq worden opgericht. Wat heeft Charles-François daartoe aangezet? Het-riskante bravoure stukje van industriële spionage door Lieven Bauwens als type van de kapitalistische vernieuwing, het in bedrijf stellen van de mechanische spinmolen de mule-jenny, de oprichting van twee grote vlasspinnerijen te Gent in 1838 (4), het waren zovele prikkels om het voorbeeld te volgen van Lieven Bauwens, de man die bereid was te investeren en risiko's te nemen. Als stoffenhandelaar, reeds meer dan twintig jaar betrokken in de textiel en begaafd met een ongemene werkkracht, volgde hij met spanning de aan de gang zijnde technische evolutie.

Daarenboven kon hij beschikken over het aanzienlijk kapitaal van zijn schoonvader en tevens over een passend terrein achter zijn woonst op de Keizerlijke plaats, om er een groots opgevatte moderne industrie op te bouwen. Bij de aanvang van de 19de eeuw waren er te Aalst nog een vrij groot aantal kleine textielbedrijven die enkele arbeiders in dienst hadden. Cumont zou in 1840 het vervaardigen van getwijnde garens centraliseren in een grote onderneming, kort daarop werd er een blekerij van garen aan toegevoegd.

In 1854 werden engelse contenus ingevoerd die de oude hand- en schuitmolens kwamen vervangen. Voortaan werd de stoom aangewend als bewegingskracht, mechanisering die een aanzienlijke uitbreiding van de fabrieksruimte vergde. Cumont propageerde zijn produktie met vrucht in het buitenland: hij veroverde eerste prijzen te Londen (1851), Parijs (1855) en Wenen (1873). Op de nationale tentoonstelling van 1848 en van 1880 behaalde eveneens succes.

Hij stond aan het hoofd van een fabriek waarin ruim 500 werklieden hun brood verdienden! Waar vroeger «tfabriek van Cummonges» stond is nu de brouwerij De Gheest gevestigd. Kadaster Gent sectie 1915. In 1872 staat de garentwijnderij Cumont op naam van Carolus-Alex-Valerie en van Florentin-Carolus, jongste zoon van Cumont-De Clercq.

Jean-Charles Cumont mag worden aangezien als de grondlegger van de moderne garentwijnderij te Aalst, samen met de twijnder Jan-Baptist Jelie, hier begonnen in 1822 als zelfstandige maar die in 1867 aan het hoofd stond van de «Filature du Canal» bij de pas gekanaliseerde Dender aan de Werf.

Over het verder verloop van deze nijverheidstak werden wij ingelicht door het bestuur van de «Filature et Filteries Réunies» op 14 oktober 1969.

vrouwen met een duizendtal (1773 m - 628 v), iets wat in andere wijken nooit voorkomt. Men had dus het bijtellen van de soldaten niet vermeld wat, bij latere niet-officiële tellingen, in de stadsverslagen wel zou gebeuren.

(4) La Linière gantoise — La Lys.

Aan de basis van het ontstaan van deze fabriek ligt de samensmelting van drie firma's : J.B. Jelie, Borreman-Van Melckebeke (5) en Co, Druwé en Hendrickx. Hierbij sloot de firma Cumont-De Clerck aan in 1891 : de N.V. werd toen officieus gesticht, de officiële stichting gebeurde in 1899. Tot de zeven stichters, vermeld in de statuten (staatsblad van 19 april 1899), behoren Felix Cumont (zie stamtafel III) en zijn zoon Charles (6). Met het afsterven van Robert Cumont (augustus 1950) verdween de naam uit de beheerraad van de FFR, de naam van een familie die meer dan een eeuw een leidende rol gespeeld heeft in onze stad !

CUMONT, HUMANIST.

Was Cumont een degelijk en vooruitstrevend nijveraar, hij had tevens oog voor de noden van de arbeider, eerder een zeldzame kwaliteit in het midden van de negentiende eeuw !

Toen de tekstielnijverheid in 1848 zware moeilijkheden kende startte schepen Theodoor Dommer, gesteund door stad en provincie, met de oprichting van een model-werkhuis voor Jacquardweverij. Niet alleen was Dommer bereid op deze wijze de met ondergang bedreigde fabrieken te helpen, tevens wilde hij ook een twintigtal leergasten aanvaarden om ze de montage en het gebruik van de nieuwe weefgetouwen aan te leren. Door de stad werd een kommissie van toezicht ingesteld, bestaande uit nijveraars en gemeenteraadsleden, hun voorzitter was Cumont.

Hij was gewaardeerd en geliefd door zijn stadsgenoten. Wanneer Charles Cumont en Theodoor Dommer in 1848 bekroond werden in de tentoonstelling van de nationale nijverheid bracht de Jonge Garde «Al groeiend bloeiend» aan beiden een serenade. Nog het zelfde jaar, bij zijn verkiezing tot volksvertegenwoordiger, krijgt Cumont

(5) De huidige fabriek FFR stond en staat bij het volk nog gekend als «tfabriek van Borremans». Een huizencomplex, in 1910 door deze firma gebouwd heet nog steeds «den blok Borreman»; de straten dragen aangepaste namen : Garen-, Spinner-, Twijnder- en Katoenstraat.
Architekt van «den blok» was Van der Cruyssen uit Gent die de oorlog meemaakt als officier, later abt en heropbouwer werd van de abdij van Orval !

(6) Doel was de fabricatie van naaigaren en getwijnde draad van alle aard, produktie bestemd zowel voor binnen- als buitenland. Later werd overgegaan tot het voortbrengen van syntetisch naaigaren en tot de integrale fabricatie van breiwol (van de spinnerij tot het afgewerkte produkt).
In 1968 was er een afzet van 57 % in het binnen- en 43 % in het buitenland.
In 1969 telde het FFR 631 werknemers : 496 werklieden van wie 299 vrouwen en 135 bedienden (57 vrouwen).

nogmaals een serenade, maar nu door de Oude en de Jonge Garde samen !

In verband met het stemmen van nieuwe belastingen drong hij er als volksvertegenwoordiger in 1851 op aan de personen niet te treffen die behoeftig waren, daarom stelde hij een hoger cijfer voor ten laste van de betere klasse.

Wanneer werd overgegaan tot het in gebruik nemen van de spoorwegsektie Aalst-Dendermonde (1853) verklaart het stadsverslag dat zij «die zo lang betrachte verkeersweg» te danken hebben aan «de krachtdadige en verstandige inspanningen van onze voormalige vertegenwoordigers, de hh. Bruneau, Cumont en Van Cleemputte» (7). Toen Cumont en Jelie in 1855 tot ridder in de Leopoldsorde werden benoemd ging dit weer gepaard met een serenade.

Het is wel opvallend dat de jongste zoon, Florent, voorzitter was van de Jonge Garde van 1862 tot 1870, alhoewel hij achtereenvolgens voorzitter was van het Liberale Actiecomité te Aalst,
van de Liberale Jonge Wacht en
van de Associatie (1864-1879).

IN DE POLITIEK.

Ondanks zijn grote bedrijvigheid in de stedelijke ekonomie wenste vader Charles-François ook nog een rol te spelen in de plaatselijke en in de nationale politiek.

Reeds in 1831 stelde hij zijn kandidatuur bij de gemeenteraadsverkiezingen, het werd een grandioze mislukking. De man was er zich van bewust dat zijn uur nog niet gekomen was maar liet zich niet ontmoedigen. In 1848 deed hij zijn intrede in de stadsraad waarvan hij tot aan zijn dood deel zou uitmaken.

Hij was medestichter van de liberale associatie te Aalst (21/5/1846) en voorzitter in 1852 tot aan zijn dood. Hij werd lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers in het eerste liberaal ministerie Rogier van 1848 tot 1852 en onder Rogier II van 1861 tot 1864. Zijn

(7) Met de verkiezing van 8 juni 1852 werden de drie liberale vertegenwoordigers verslagen.
Jean-François Van Cleemputte (Geraardsbergen 2/3/1811 † 2/3/1865): advokaat, volksvertegenwoordiger van 8 juni 1847 tot 8 juni 1852, na zijn pleidooi aanvaardde de Kamer een krediet van 500.000 fr voor verbeteringen aan de Dender.
Adrien Bruneau (Edingen 24/2/1805 † Ukkel 11/5/1894) was advokaat te Aalst, sekretaris van de Kamer van Koophandel, lid van de bestendige deputatie O. Vlaanderen, directeur van de spoorwegmaatschappij Tubise-Doornik, volksvertegenwoordiger van 1847 tot 1852 en van 1866 tot 1870. Hij bezat vooral administratieve kennis en was een man van talent op het domein van handel en nijverheid.

oudste zoon Emile verving hem op de liberale lijst bij de verkiezing van 11/8/1864 maar werd verslagen door Victor Van Wambeke.

De jongste zoon Florent volgde hem op als voorzitter van de liberale associatie (1864-1879), Valerie verving hem in de gemeenteraad. Hij verdween uit de raadszaal in 1872, tegelijk met Alexander van Langenhove, oud-burgemeester († 14/7/71) en de 31-jarige veelbelovende volksvertegenwoordiger Albert Liénart († 23/6/71). Ook in de

BESTUURSKOMITEES

waren de Cumonts aanwezig, meestal als Voorzitter (V):

Koophandelskamer : Charles 1842-43, 45-46 V	Florent 65-75 V
Koophandelsrechtb. : Charles 1858-59, 63-64 V	Florent 76-78, 84 V
	Felix 92-93 V
Burg. Godshuizen : Charles 1852-63 V	Florent 64-73 V
Berg v. Barmhartigheid en Spaarkas : Charles 1854-63	Florent 67-71 V
Rijsmiddelbare school v. jongens : Charles 1850-64	Valerie 67
Acad. v. Teken- en Bouwkunst : — — —	Valerie 57-67
Muziekschool : Charles 1859-63	

Op 10 juli 1864 overleed hier de stamvader van een familie die haast een volle eeuw verbonden was met het Aalsters stadsleven.

Alhoewel hij tot aan zijn dood voorzitter bleef van de liberale associatie was hij een gelovig liberaal die bij zijn dood de laatste sacramenten ontving. «Dit was dan toch zijn laatste zorg» schreef «Le Bien Public» van 14 juli 1864.

Toch was deze «laatste zorg» niet in tegenspraak met zijn voorzitterschap van de liberale associatie. Deze had toch verklaard : «Er zal niets vijandig wezen jegens de godsdienst die wij allen belijden of jegens dezelfde bedienaars, wij zullen altoos bereid zijn den eersten te doen eerbiedigen en de regten van dezen laetsten voor te staen. Wij begeren enkel de volkomene scheyding van de geestelijke en burgerlijke magt en derzelfde wederzijdsche onafhanglijkheid, wij begeren dat de godsdienst niet gewikkeld zij in onze staetkundige debatten ...».

HET AFSTERVEN, EEN POLITIEKE VERWIKKELING.

«Le Journal de Gand» en «Le Bien Public» brachten een uitvoerig verslag over de begrafenis van J.Ch.F. Cumont die plaats had op 13 juli te 15u30. De liberale associatie van Gent was vertegenwoordigd door meer dan 250 personen, de hele linker zijde was aanwezig, ook vier kollega's van de rechter zijde waaronder J. De Nayer en C.M. De Ruddere uit het arrondissement.

Het overlijden van Cumont riep en zware constitutionele kwestie op. Vóór zijn afsterven telde de kamer 59 liberalen en 57 katholieken. Reeds gedurende zijn ziekte had de rechter zijde tot zes maal toe de zaal verlaten zodat het wettelijk kworum niet werd bereikt. Het kabinet was verplicht binnen afzienbare tijd te ontbinden. Bij de verkiezing van 11 augustus 1864 werd het een liberale nederlaag: de drie «catholijke kandidaten» werden verkozen en de naam Cumont verdween voor altijd uit de Kamers.

GEORGES CUMONT.

Het gezin Cumont-De Craecker (III van de stamtafel) had vijf kinderen. Georges — eerste kleinzoon van de Aalsterse stam, geboren op de Keizerlijke plaats in 1852 — verwierf vooral bekendheid als kenner van munten en medailles.

Een opsomming van zijn titels kan volstaan om zijn studieterrein te bepalen. Hij was namelijk :

Georges Cumont, numismaat.

— bibliotekaris en ondervoorzitter van de vereniging voor antropologie (menskunde).
— voorzitter van de vereniging voor archeologie.
— lid van de koninklijke Academie voor archeologie.
— lid van de kommissie voor oudheidkunde bij de koninklijke musea te Brussel.
— sekretaris van de koninklijke maatschappij voor penningkunde.
— direkteur van de «Revue belge de numismatique».

Toen «La gazette française de numismatique» gesticht werd te Parijs verzocht men Georges Cumont het nieuwe tijdschrift te willen patroneren als vertegenwoordiger van de Belgische numismaten.

In 1897 bracht een internationaal komitee hem een grootse hulde te Brussel. Eminente geleerden uit Duitsland, Engeland, Frankrijk, Oostenrijk, Italië, Nederland en Rusland namen eraan deel. Prins Philippe van Saxen-Coburg behoorde tot de kring van zijn bewonderaars.

Al verbleef Georges Cumont te Brussel in de Louizawijk, toch vergat hij zijn geboortestad niet! In drie brochures, verschenen als overdrukken uit de «Revue belge de numismatique» in 1894, 1895 en 1896, geeft hij een afbeelding en beschrijving van acht Aalsterse «mautsoens», penningen in geel koper of in messing (koper + zink). Deze schenking draagt een met de hand geschreven opdracht «A la ville d'Alost, hommage de l'auteur, G. Cumont». De brochures vermelden 45 werken en artikels van de auteur, bijna uitsluitend handelend over oude munten, medailles en penningen.

MAUTSOENS.

Tot in de late middeleeuwen werd veelvuldig gebruik gemaakt van penningen (fr. jetons, méreaux). Zo hadden bvb. de gilden hun eigen presentiepenningen. Zelfs geestelijken verzamelden dergelijke schijfjes als bewijs van hun aanwezigheid in de goddelijke diensten : op bepaalde tijden werden deze penningen dan omgezet in zakgeld.

Ook waren er weldadigheidspenningen : ze gaven recht op meel, brood, geld, slaaplakens, schoenen, een lijkkist, een luiermand, een hoeveelheid turf of iets dergelijks. Soms droegen ze een cijfer, of de aanmaning dat «Wie dit ontfaen en niet wederbrenge verbeurt een pont was». Herstellenden in een ziekenhuis kregen van hun dokter een gasthuispenning als bewijs dat ze een wandeling mochten doen ...

In Holland sprak men over armloodjes, broodloodjes, blokpenningen.

ETYMOLOGIE VAN MAUTSOEN.

Oppervlakkig gezien is men geneigd een verband te leggen met het klankverwante mnl. mottoen, mattoen (fr. mouton).

Volgens Verdam (8) was mottoen synoniem voor «hamel», gesneden ram. Mottoen was ook de gouden munt waar het Lam Gods stond op afgebeeld : hebben de Kristusmonogrammen hier het Lam vervangen ?

Het lijkt ons echter eenvoudiger en meer verantwoord in het eerste lid het grondbegrip «graan» te erkennen. Het mnl. moud, mout, malt, moult betekende koren in het algemeen, maar vooral gerst (Van Dale) (9). Dit «moud» staat in verband met «mouture» (lat. molitura van molere = moudre). Volgens Robert (10) betekende het fr. zelfst. naamw. in de 13de eeuw de omzetting van graan in meel. Een bijbetekenis van mouture was : het maalloon.

Verder is er het mnl. mouder, mouwer, mauwer, molder (8) met als voornaamste betekenis : «hoeveelheid graan die voor iemand in de molen tegelijk mag worden gemalen».

Een moutsoen (mautsoen) was dus een penning die recht gaf op een hoeveelheid gemalen koren, meestal gerst.

Wat nu het achtervoegsel «soen» betreft, vinden wij dit eveneens in het vroegere woord «ransoen» fr. rançon, dat later «rantsoen» werd. Het is een verouderde betekenis voor loskopen, herkopen (Van Dale). Ook in moutsoen is de gedachte «betaling van een losprijs» — hier voor het bekomen van meel — aanwezig.

Besluit.

Van de 16 beeldenaars stellen er vijf de dubbele arend voor, symbool van de keizerlijke stad; vier dragen het gemeentewapen : het gaat dus wel degelijk om een stedelijke penning.

De randschriften verwijzen telkens naar de «mautmolen van Aelst». Het is duidelijk dat het hier gaat om een stedelijke moutmolen, sedert 1413 ondergebracht in één van de 25 vestingtorens : de «Mouttorre».

De molen draaide op de stadsgracht die hier «het Moutmolenwater» heette. Omstreeks 1950 werd deze toren ingelijfd bij de handelszaak «Seps». Hij verdween ... in alle stilte, alleen de Moutstraat herinnert nog aan zijn eeuwenoud bestaan.

(8) Middelnederlands Handwoordenboek 1964.
(9) Groot woordenboek der Nederlandse taal 1961.
(10) Dictionnaire de la langue française 1965.

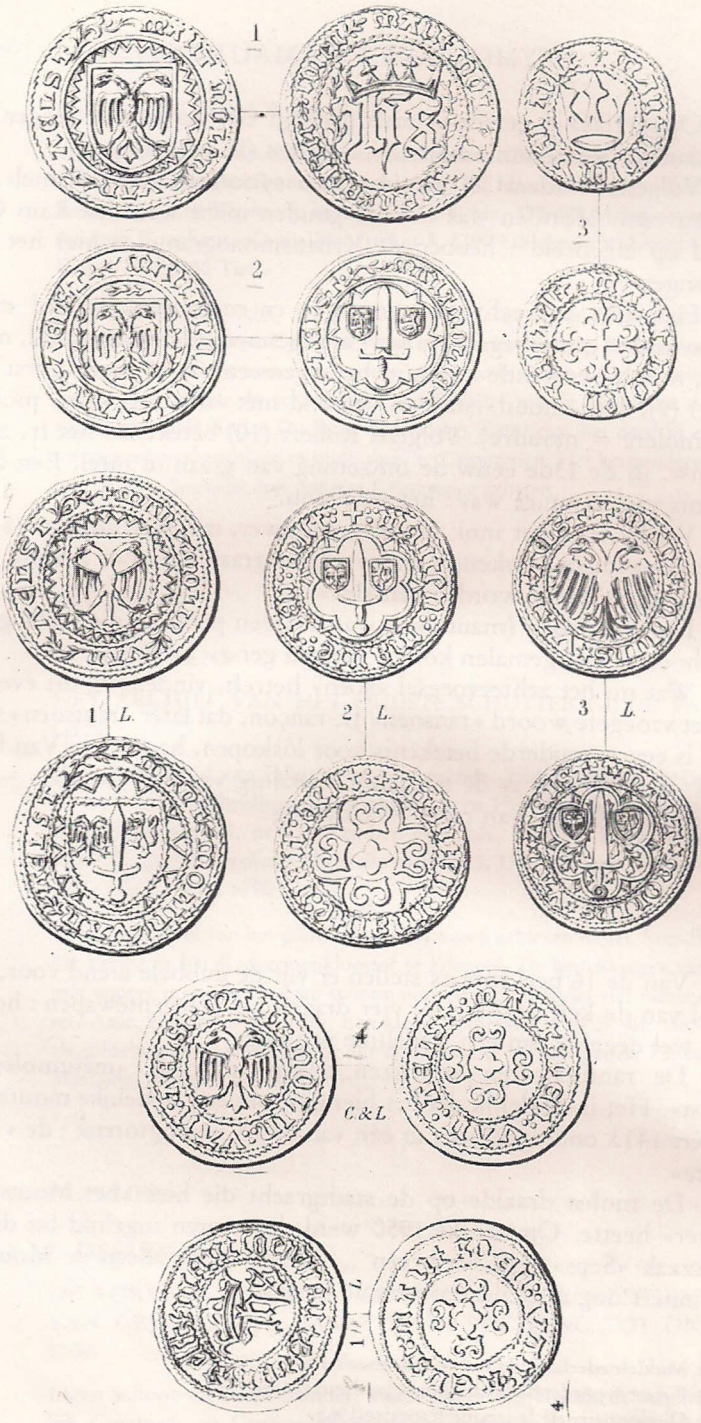

Acht Aalsterse mautsoens.

Acht Aalsterse mautsoens,
beschreven door Georges Cumont.

1. Voorzijde : dubbele arend van Keizerlijk Vlaanderen.
In randschrift : Mautmolen van Aelst.
Keerzijde : Gekroond Kristusmonogram IHS.
In randschrift : Mautmolen van aelster coren.

2. Voorzijde : Dubbele arend — In rand : Mautmolin van Aelst.
Keerzijde : Wapen van Aelst — Mautmolie van Aelst.

3. Voorzijde : Kroon met drie fleurons + Mautmolen van Aelst.
Keerzijde : Kruis met gestileerde leliën + Mautmolen van Aelst.

4. Voorzijde : Dubbele arend + Mautmolin van Aelst.
Keerzijde : Wapen van Aelst + Mautmolin van Aelst.

5. Voorzijde : Wapen van Aelst + ⁘ Mauten ⁘ Maute ⁘ van Aelst.
in zeslobbige omlijsting.
Keerzijde : In vierlobbige omlijsting vuurslagen, de basissen gericht naar het middenpunt.
+ Mauten ÷ Maute: van Aelst.

6. Voorzijde : Dubbele arend + Mautmolins van Aelst.
Keerzijde : Sierlijk stadswapen in zeslobbige omlijsting.
Mautmolins van Aelst.

7. Voorzijde : Dubbele arend ⁘ Maut ⁘ Moulin ⁘ van Aelst.
Keerzijde : Vier vuurslagen, de basissen gericht naar het midden
⁘ Mautsoen ⁘ van ⁘ Aelst.

8. Voorzijde : Gekroond Kristusmonogram — Mautsoen-Maut van Aelst.
Keerzijde : Vier vuurslagen, de basissen gericht naar het midden.

De «Mouttorre» was één van de vestingstorens waar de stedelijke mout- en schorsmolen was ondergebracht.
Deze watermolen draaide reeds in 1321 op een arm van de Dender. Van 1582 tot 1623 was hij «ghedemolieert bij de rebellen». Gedurende de winter van 1761 lag hij drie maand stil wegens «overvloet van waeter».
Door overwelving verdween de Houtkaai in 1913.
De stevige toren in zandsteen verdween ca. 1955.
Alleen de «Moutstraat» herinnert nog aan het verleden.

Een enkele maal vermeldt het randschrift : «Mautmolen van aelster coren» (keerzijde 1), een bewijs dat er, behalve gerst, nog andere graansoorten konden worden gemalen wanneer de grafelijke molens in de Molenstraat het werk niet aan konden.

Wat de ouderdom van deze mautsoens aangaat kunnen wij ons enkel richten op de aanwending van het vuurslag (afb. 5, 7 en 8) en van het Kristusmonogram (afb. 1 en 8).

Het gebruik van het Burgondische vuurslag als stijlelement dateert uit het einde van de 15de eeuw, volgens G. Cumont van 1480. Het werd echter gedurende de 16de eeuw en zelfs nog later aangewend als versiering.

Het monogram JHS (Jseu Hominum Salutem) was het slogan van de Contra Reformatie, voor het eerst gebruikt door de Jezuïeten, dus niet vóór het midden van de 16de eeuw.

Het gezamenlijk aantreffen van vuurslag en Kristusmonogram vinden wij vooral in de versiering van laat-gotische meubels : menig voorbeeld hiervan bewonderen wij in het mobilair van het stedelijk ziekenhuis op de Hertshaag.

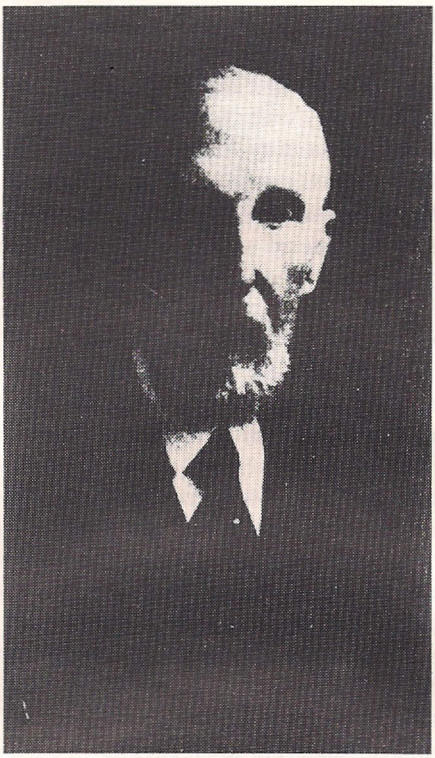

Franz Cumont.
Godsdiensthistoricus, oriëntalist en archeoloog.

FRANZ CUMONT.

° Aalst 3/1/1868 † St-Pieters-Woluwe 20/8/1947

«De grootste taalgeleerde na Justus Lipsius»
Zo noemde hem een Leuvense professor in een franstalige krant.

Franz werd geboren te Aalst in de Statiestraat, 4, nu bewoond door architekt Van Herreweghe. Hij was de vijfde van acht kinderen in het gezin Florent Cumont-Faider. (Zie stamtafel IV).

Te Gent behaalde hij het doctoraat in de wijsbegeerte en letteren en de kandidatuur in de rechtsgeleerdheid. Daarna studeerde hij klassieke archeologie te Bonn, Berlijn, Wenen, Athene en Parijs.

Gedurende 18 jaar doceerde deze godsdiensthistoricus-oriëntalist-archeoloog aan de Gentse universiteit. Intussen was hij ook aangesteld als conservator aan de koninklijke musea van het Jubelpark te Brussel, leidde opgravingen in Klein-Azië en Syrië, hield lezingen over de geschiedenis van de godsdiensten te Oxford, Parijs, Upsala en aan verscheidene Amerikaanse universiteiten. Zijn studiën over de Mithras-cultus, over het Manicheïsme (11), over de Oosterse godsdiensten en over het Romeinse heidendom werden meermaals herdrukt en vertaald. Hij werd bekroond door de Academie voor Inscripties (1903) en verwierf de vijfjaarlijkse prijs van historische wetenschappen voor de periode 1906-1910.

Het laatste hoofdstuk van zijn boek «Lux perpetua» dat handelde over het neoplatonisme schreef hij op zijn ziekbed. Uit Parijs schreef hij hierover op 7 mei 1947 aan een collega : «... Ik hoop mijn taak te kunnen voleindigen. Maar mijn herstel, na een dubbele kuur van penicilline, gaat zeer langzaam en ik weet niet of ik, als tachtigjarige, nog ooit zal herstellen : dit rust in de schoot der goden, zegde Homerus, maar de christen voegt eraan toe; fiat voluntas tua».

De ongewone werkkracht van deze grote geleerde, het prestige dat hij had verworven in binnen- en buitenland, wij vinden dit op sobere wijze verwoord op zijn doodsprentje. Hij was :

Lid van de Koninklijke Academie van België
Voorzitter van de beheerraad van de Academia Belgica te Rome
Voorzitter van het komitee van Belgische opgravingen te Apamea
Oud-professor van de Gentse Universiteit (1899-1910)
Ere-Conservator van de Koninklijke Musea van het Jubelpark te Brussel (1899-1912)
Francqui-prijs 1936
Lid van het Instituut de France (Academie van Inscripties en Schone Letteren)
Lid van de Pauselijke Romeinse Academie van Archeologie
Briefwisselend lid van de Britse Academie te Londen
van de Academie voor wetenschappen te Berlijn
van de Academie voor wetenschappen te Wenen
Buitenlands lid van de Academie der «Lincie» te Rome
van de koninklijke Nederlandse Academie te Amsterdam
van de koninklijke Deense Academie te Kopenhagen

(11) Mithras : Licht- en zonnegod bij de Perzen, cultus zeer verspreid onder de slaven en bij de soldaten in de Romeinse tijd.
Manicheïsme : Leer van de Perziër Mani, gekruisigd in 276. Hij verklaarde het ontstaan van de wereld door de vermenging van twee eeuwige tegenstrijdigheden : licht en duisternis — goed en kwaad.

Doctor honoris causa van de Universiteiten van Brussel, Leuven, Parijs, Dublijn (Trinity College), Oxford, Cambridge.

«Hij stierf na een langdurige ziekte die hij met christelijke onderwerping heeft aanvaard».

Op 7 mei 1947 werd de biblioteek, door Franz Cumont geschonken aan de Academia Belgica van Rome, plechtig ingehuldigd. Deze gift werd toen geschat op 40 miljoen frank. Van op zijn ziekbed stuurde Cumont een boodschap, een zo treffende uiting van zijn geestelijke levensvisie dat wij hier een uittreksel geven in vrije vertaling.

«... Wat de specifieke waarde betreft van deze Academia-biblioteek, het is de rijkdom van de werken, gewijd aan de geschiedenis van de godsdiensten, vooral van het romeinse heidendom. Nog niet zolang geleden werd deze nieuwe wetenschap met achterdocht bekeken als een oorlogstuig, gericht op de Kerk. Maar de studies die de historicus wijdt aan deze verschijnselen in de menselijke gemeenschap liggen op een hoger vlak.

Het komt erop aan te weten of de dingen van deze wereld beheerst worden door blinde krachten, door wat de ouden het Fatum noemen, of door een Voorzienigheid die ze naar een aangewezen doel leidt; als een goddelijke wil deze evolutie bewerkt, moeten wij in het binnendringen van Oosterse culten in het Westen een overgang zien die uiteindelijk de verbreiding van het nieuwe geloof onder een groot gedeelte van de mensheid moest verzekeren.

Dit in acht genomen ben ik ervan overtuigd dat een biblioteek als deze van de Academia nergens een betere plaats kon vinden dan te Rome. Het is toch de eeuwige stad die, na het heidendom, aan de latijnse wereld een verchristelijkte griekse beschaving zou brengen in de godsdienst die wij de onze noemen».

Dat een «Voyage d'Exploration archéologique dans le Pont et la Petite Arménie» geschiedde in samenwerking met Eugène Cumont, bewijst dat ook zijn broer bevoegd was in de oudheidkunde.

LIBER MEMORIALIS.

Het «Liber Memorialis» van de Gentse Universiteit (blz. 241 en vlg.) vermeldt 120 publikaties van Franz Cumont in Belgische, Franse, Duitse, Engelse, Amerikaanse en Hongaarse tijdschriften, alsmede talrijke vertalingen.

CURRICULUM VITAE VAN FRANZ CUMONT (1892)
Université De Gand Liber Memorialis, p. 241 etc.

Cumont, Franz-Valery-Marie, né à Alost, le 3 janvier 1868.
Etudes moyennes à l'Athénée de Bruxelles (1878-1884).
Etudes supérieures à l'Université de Gand (1884-1888).
Docteur en philosophie et lettres (1887) Candidat en droit (1888).
Lauréat du concours des bourses de voyage, 1888-1889.
Mémoire : Sur la propagation des mystéres de Mythra (1888-1889).
Etudes de philologie et d'archéologie classiques aux Universités de Bonn (semestre d'hiver 1888-1889) Berlin (1889-1890) et Vienne (1890).
Séjour à Athénes (hiver 1890) et à Rome (1891).
Elève de l'École des Hautes-Etudes de Paris (1891-1892).
Chargé de cours (10 janvier 1892), professeur extraordinaire (août 1893), ordinaire (1896) à l'Université de Gand.
Chargé en 1892 du cours d'histoire politique de l'Orient et de la Grèce; des exercices pratiques sur l'histoire ancienne; de l'encyclopédie de l'histoire ancienne et de la critique historique avec application à une période de l'histoire.
Chargé en octobre 1893 des cours de traduction d'auteurs grecs et d'exercices philologiques sur la langue grecque et chargé du cours d'institutions politiques de Rome (candidature et doctorat).
Chargé du cours d'histoire de la sculpture antique (1908).
Démission donnée en février *1910*, acceptée le 5 mai 1911 avec maintien du titre de professeur honoraire.
Nommé conservateur aux «Musées royaux du Cinquantenaire» (1899) puis conservateur-délégué au même musée (1901).
Missions archéologiques en Asie-Mineure (1900) et en Syrie (1907).
Chargé de faire des conférences sur l'histoire des réligions à Oxford en 1902 et en 1906 (Hibbert lectures) au Collège de France en 1905 (Fondation Michonis), à l'Université d'Upsal en 1911 (Fondation Olaus Petri) dans diverses universités américaines (1911).
Prix Lefèvre-Deumier accordé par l'Académie des Inscriptions en 1903 (en partage avec M. Guimet).
Prix quinquennal des sciences historiques, période 1906-1910.
Membre correspondant (1895) puis ordinaire (1899) de l'Institut archéologique allemand.
Membre de l'Institut archéologique autrichien (1899).
Associé-correspondant de la Société des Antiquaires de France (1904).
Membre correspondant (1902) puis effectif (1909) de l'Académie Royale de Belgique.

Membre correspondant de l'Académie des Inscriptions et Belles Lettres (1904).

Membre correspondant de la Société des sciences de Gottingen (1910) de l'Académie de Munich (1910) de l'Académie de Berlin (1911) de l'Académie de Vienne (1912).

Membre d'honneur de l'Institut Archéologique d'Amérique (1912).

Décorations : Officier de la Couronne d'Italie (1904) officier de l'Instruction publique de France (1905) chevalier de l'ordre de Léopold (1906).

PUBLICATIONS DE FRANZ CUMONT

Livres Philonis

Philonis de aeternitate mundi edidit et prolegomenis instruxit Fr. Cumont. Berlin, 1891.

Textes et monuments figurés relatifs au mystéres de Mithra, 2 vol. 1894-1900 Bruxelles.

Les mystéres de Mithra, I éd. Bruxelles, 1900, 2 éd., 1902; 3 éd. 1912 (traduction allemande par M. Gehrich, Leipzig, 1903, 2 éd., 1911; traduction anglaise par M. Mac. Cormack, Chicago, 1903).

Catalogue des antiquités grecques et romaines, acquises par les musées royaux depuis le 1 janvier 1900, Bruxelles, mai 1901.

Catalogus codicum astrologorum graecorum, onze volumes parus. Bruxelles 1898-1912 (en collaboration).

Collection Raoul Warocqué. Catalogue des antiquités égyptiennes grecques et romaines. T, I, Bruxelles, 1903, T. II, 1909 (en collaboration Studia Pontica. Voyage d'exploration archéologique dans le Pont et la petite Arménie (en collaboration avec Eugène Cumont) Bruxelles 1906.

Recueil des inscriptions grecques et latines du Pont et de l'Arménie. T. I. 1910 (en collaboration).

Les religions orientales dans le paganisme romain. Conférences faites au collège de France. Paris, 1907 2 éd. 1909. — Traduction allemande de Gehrich, Leipzig, 1910. — Traduction anglaise, Chicago, 1911. — Traduction italienne de Salvatorelli, 1912.

Recherches sur le manichéisme. I. La cosmogonie manchéenne d'après Théodore bar Khoni. Bruxelles, 1908. II. Extrait de Sévére d'Antioche 1912 (en collaboration avec M. Kugener).

Astrology and Religion among the Greeks and Romans, New-York 1912 édition suédoise, Upsal, 1912.

ARTICLES ET TRAVAUX DIVERS.

Recueil de travaux publiés par la Faculté de philosophie de l'Université de Gand.
Sur l'authenticité de quelques lettres de Julien. Fasc. 3, 1889.
Note sur un temple Mithriaque d'Ostie. Fasc. 4. 1891.
Anecdota Bruxellensia. Chroniques byzantines du manuscrit 11376. Fasc. 10. 1894.

Revue de l'instruction publique en Belgique.

Une correction au texte d'Eunape à propos des mystères d'Eleusis. T. XXXI 1888.
Deux corrections au texte du Misopogon de Julien. T. XXXII 1889.
Notes sur les vies des Sophistes d'Eunape. T. XXXIV 1891.
Les lettres de Julien au philosophe Eustathios. T. XXXV 1892.
Les progrès récents de l'histoire grecque. T. XXXVI 1893.
Note sur un passage des actes de Saint Mari, Ibid.
Malalas et Corippe. T. XXXVII 1894.
L'astrologue Palchos. T. XL 1897.
L'inscription d'Abercius et son dernier exégète. T. XL 1897.
Hypsistos. Ibid. supplément.
Notices épigraphiques. T. XLI 1898.
Note sur un passage de Diodore relatif à Zoroastre. T. XLIII 1900.
L'école française d'Athénes. Ibid.
Rapport à M. le Ministre de l'instruction publique sur une mission archéologique en Asie-Mineure. Ibid. supplément.
La conversion des Juifs byzantins au IX siècles. T. XLVI 1903.
Un livre nouveau sur la liturgie paienne.T. XLVII 1904.
Une parabole attribué à St Hippolyte de Rome. T. XLVIII 1905.
Rome et l'Orient. T. XLIX 1906.
Les universités américaines. T. LV 1912.

Mémoires de l'Académie royale de Belgique.

Alexandre d'abonotichos, un épisode de l'histoire du paganisme. T. XL 1887.
Recherches sur la traduction manuscrite des lettres de l'empereur Julien (en collaboration avec M. Bidez). T. LVII 1898.

Bulletins de la classe des lettres de l'Académie.

Le date ou vivait l'astrologue Julien de Laodicée, 1903 (en collaboration avec M. Stroobant).
Reliquiae Taurinenses, 1904.
Le gouvernement de Cappadoce sous les Flaviens, 1905.
La destruction de Nicopolis en 499 ap. J.C. 1905.
Inscriptions latines des armées de l'Euphrate, 1908.
Le mysticisme astral dans l'antiquité, 1909.
Une dédicace au Théos Hypsistos, 1912.

Annales de la Société d'archéologie de Bruxelles.

A propos du vase de Herstal. T. XIV 1900.
Deux inscriptions grecques de Smyrne. T. XV 1901.
Notes sur une statuette de Mars Ultor. T. XVI 1902.
Pièce de bronze ornée d'un buste de Minerve découverte en Flandre. T. XXI 1907.
Poignées de bronze décorées de bustes de Cybéle et d'Attis. T. XXII 1908.
Fragment d'une colonne au géant trouvée à Virton. T. XXIV 1910.

Analecta Bollandiana (Bruxelles).

Les actes de Saint Denis. T. XVI 1897.
Zimara dans le testament des martyrs de Sébaste. T. XXIII 1904.
Sarin dans le testament des martyrs de Sébaste. T. XXV, 1906, p. 241.
Le tombeau de Saint Dasius de Durostorum. T. XXVII, 1908.

Le Musée belge (Louvain)

Les dédicaces à Jupiter d'Hélipolis, Junon et Mercure. 1901.

Bulletin de l'institut archéologique à Liège, 1909.

Fragments de colonnes au géant découverts en Belgique.

Mélanges Fredericq

Pourquoi le latin fut la seule langue liturgique de l'Occident? 1904.

Bulletin des Musées royaux du Cinquantenaire.

Une tête attique de marbre trouvée en Belgique. T. V. 1905.
Tête de marbre du IV siècle offerte par les amis des Musées. T. 1908.
A propos de la statuette dite «la poétesse» 1912.

Revue d'histoire ecclésiastique (Louvain)

Une inscription manichéenne de Salone. T. IX, 1908, p. 19.

Revue archéologique de Paris.

Les dieux éternels des inscriptions latines. 1888.
Le taurobole et le culte d'Anahita. 1888.
Le culte de Mithra à Edesse. 1889.
Silvain dans le culte de Mithra. 1892.
Catalogue sommaire des monuments relatifs au culte de Mithra. 1892-1893.
Note sur une inscription de Sébaste, 1896.
Note sur une statuette de bronze découverte à Agrimente. 1897.
Notice sur deux bas-reliefs mithriaques ? 1902.
Une statuette de Bendis. 1903.
Le dieu Orotalt d'Hérodote. 1902.
Notes sur le culte d'Anzitis. 1905.
Le Persée d'Amisos. 1905.

Revue de philologie (Paris)

Note sur une lettre de Saint Grégoire de Nysse. T. XV 1891.
Salluste le Philosophe. T. XVI 1892.
Note sur un grand bas-relief mithriaque du Louvre et sur une pierre de Tivoli. Ibid.
Fragments inédits de Julien. Ibid.
Le roi des Saturnales (en collaboration avec M. Parmentier). T. XXXI 1897.
Une dédicace à Jupiter Dolichénus. T. XXV 1902.
Patrobouloi. Ibid.
Ubi ferrum citur. Ibid.

Bulletin archéologique du Comité des travaux historiques

Note sur un bas-relief de la Mésie inférieure. 1896.

Revue d'histoire et de littérature religieuses (Paris).

L'éternité des empereurs romains. T. I, 1896.
La propagation des mystères de Mithra. T. II, 1897.
La taurobole et le culte de Bellone. T. VI, 1901.
La polémique de l'Ambrosiaster contre les Paiens. T. VIII, 1903.
L'astrologie et la magie dans le paganisme romain. T. X, 1905.
Notes de mythologie manichéenne. T. XIII, 1907.
La propagation du manichéisme dans l'empire romain. 1909.
Fatalisme astral et religions antiques. 1912.

Mémoires présentées par divers savants étrangers à l'Académie des inscriptions et belles lettres.

La théologie solaire du paganisme romain. T. XII, 1909.

Comptes-rendus de l'Académie des inscriptions et belles lettres.

Un serment de fidélité à l'empereur Auguste. 1900.
Une inscription gréco-araméenne d'Asie Mineure. 1905.
Deux nouveaux militaires du Pont. 1905.
Les mystères de Sabazius et le Judaisme. 1906.
Monuments syriens. 1907.
Le Natalis Invicti. 1911.
Une inscription de Madaure. 1912.

Revue numismatique (Paris)

Une monnaie d'Aristobule d'Arménie. 4 série, t. IV, 1900.

Revue de l'histoire des religions (Paris)

Le Zeus Stratios de Mithridate ? 1901.
Les cultes d'Asie-Mineure dans le paganisme romain. 1906.
Rituel d'abjuration des musulmans dans l'église grecque. 1906.

L'aigle funéraire des Syriens et l'apothéose des empereurs. 1910-
L'origine de la formule grecque d'abjuration imposée aux musulmans. 1911.

Revue des études anciennes (Bordeaux)

Note sur deux fragments relatifs aux guerres de Dioclétien. T. IV 1902.
A propos du calendrier astrologique des Gaulois. Ibid.
Essai d'interprétation de la stèle d'Ouchak. T. VIII 1906.

Revue celtique.

Le dieu celtique Medros ? T. XXV 1904.

Bulletin de la Société des antiquaires de France.

Une statuette du Musée de Timgad. 1905.

Florilegium Melchior de Vogué 1909.

Comment les Grecs connurent les tables lunaures des Chaldéens.

Journal des savants.

La réligion et les philosophes en Grèce ? 1908.

Annales du Musée Guimet.

Les idées du paganisme romain sur la vie future. XXXIV 1910.

Westdeutsche Zeitschift fur Geschichte und Kunst (Trèves)

Das dritte Mithraum zu Heddenheim und seine Skulpturen 1894.

Byzantinische Zeitschrift (Leipzig).

Note sur une inscription d'Iconium. T. IV 1895.
La date et le lieu de naissance d'Euthymios Zgabénos. T. XII 1903.

Festschrift fur Otto Hirschfeld (Berlin).

Gladiateurs et acteurs dans le Pont. 1893.

Klio, Beitrage zur alten Geschichte (Leipzig)

La plus ancienne géographie astrologique. T. IX. 1909.

Archiv fur Religionswissenschaft.

Jupiter summus exsuperantissimus. T. IX, pp. 323 ss.

Archaologisch-epigraphische Mitteilungen aus Oesterreich (Vienne).

Revidierte und neu-gefundene Inschriften aus Dacien. T. XIV 1891
Neue Funde aux Dacien une Mosien T. XVII 1894.

Festschrift fur Otto Benndorf (Vienne).

Masque de Jupiter sur un aigle éployé bronze du Musée de Bruxelles. 1896.

Jahreshefte des archaeologischen Instituts in Wien.

Ein neues Psephisma aus Amphipolis. T. I. 1898.
L'ascension des âmes à travers les éléments sur un cippe funéraire. T. XII 1909.

Wiener Studien (Vienne).

Une formule grecque de renonciation au judaisme. T. XXIV 1902.

Archaolog. Ertesito (Budapest).

Mithras-Emlékek Magyarorszagon. 1893.

Mélanges de l'école française de Rome.

Les inscriptions chrétiennes de l'Asie-Mineure. T. XV 1895.

*
* *

Lic. Jan Van der Hulst, voorzitter van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon, bezorgde ons menige inlichting over de familie Cumont.

Onze oprechte dank !

GERAADPLEEGDE WERKEN:

1. Het Land van Aalst, Geschied- en Heemkundig tijdschrift :
   Van Lul en Courteaux : Aalst, een eeuw evolutie. Jg. 1956 nrs 3 en 4, blz. 173 tot 183.
   L. De Rijck : De gegoede burgerij te Aalst in de Franse tijd. Jg. 1966 nr. 6.
   L. De Rijck : Beleggingen van de gegoede stand te Aalst op het einde van het Ancien Régime. Jg. 1969 nrs 2 en 3.
2. Georges Cumont : Revue belge de numismatique — Mautsoen — 1894, 1895, 1896.
3. X : Verslag over de stadszaken 1908.
   Bestuur van Aalst van 1794 tot 1908. Blz. 115 tot 128.
4. P. Van Nuffel : De koninklijke harmonie «Al groeiend bloeiend» te Aalst — 1923.
5. Adv. Grysolle : Handel en Nijverheidsboek voor Aalst en gewest. Uitg. van de Kamer van Koophandel en van het stadsbestuur van Aalst. 1952-1955. 324 blz.
6. A. Van der Heyden : Geschiedkundige bijdrage nopens het ontstaan en de ontwikkeling van Handel en Nijverheid sedert de jaren 1800. ca. 1960. 51 blz.
7. Theo Luykx : Politieke geschiedenis van België van 1790 tot heden Brussel 1964.
8. H. Liebaut : De gezagsconcentratie in het arrondissement Aalst tijdens de 19de eeuw. Handelingen XXII — Gent 1968.
9. Lic. E. De Ridder-De Sadeleer en Dr M. Cordemans : Verkiezingen en verkozenen in het arrondissement Aalst 1831-1878 — Gent 1968.
10. Gentse Universiteit : Liber Memoriales van Franz Cumont.
11. Filature et Filteries Réunies (F.F.R.) : Mededelingen (1969).
12. Stadsarchief : Akten, dokumenten, registers van de burgerlijke stand.

F. COURTEAUX.

PRIJS VAN RESTAUR-ARCHITEKTUUR 1979 — AALST

Werden bekroond :

— De heer G. Castelain, St-Annastr., 57 Hofstade
voor restauratie van «De Gaepaerd» Molenstr. 45, Aalst, complex van handelshuizen
(buitengevel, binnenhuisarchitektuur, binnenkoer).
Prijs van het stadsbestuur : 80.000 fr.

— De heer Herman Boeykens, Molenstr. 10, Nieuwerkerke
voor restauratie van woonhuis, gekend als het oudste huis van de gemeente. Nu herenhuis met zeven traveeën en twee verdiepingen (ook binnenarchitektuur)
Prijs van de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon (VVAK) : 20.000 fr.

*
* *

De officiële uitreiking van de prijzen heeft plaats op de feestelijke algemene vergadering van de VVAK in de feestzaal van het stadhuis te Aalst op zondag, 16 december 1979, te 16 uur.
Iedereen is welkom.

F. COURTEAUX.

Belediging van de prater *24.7.1773*

Adriaen de Backer, zoon van Lieven, van Aspelare pachtte op 25.6.1772 zijn zoon Jan-Baptist uit de handen van de officieren van Voorde, die hem opleidden naar de gevangenis van de Reep te Boelare, te bevrijden en tevens beledigend. Hij wordt veroordeeld tot een boete van 60 pond parisis en de proceskosten.

(R.A.G., Fonds Raad van Vlaanderen, Reg. Originele Sentencieën, p. 196).

J.D.B.

BOEKBESPREKING

E.H. JOZEF DE BROUWER, pr.,
«De Jezuïeten te Aalst», Deel 1, Stichting en opheffing : 1620-1773 met als bijlage : het afwisselend beheer : 1773-1831. 328 p. gebonden in groene kunstband en met als omslagwikkel een foto van de collegegevel uit het begin der XXe eeuw, 42 buitentekstplaten, formaat 27,5 x 21. Ontwerp : Jos Ghijsens. Uitgave : Het Genootschap voor Aalterse Geschiedenis, 1979. Verkrijgbaar : Standaardboekhandel, Nieuwstraat 38, Aalst. Prijs : 1.200 Fr.

Naar aanleiding van de 150-jarige heropening van het Jezuïetencollege in 1981, meende het Genootschap, waaronder verschillende oud-leerlingen, dat er een historische en verantwoorde studie, naast de verspreide werkjes en artikels in «Jong en Oud», noodzakelijk werd.

Oorspronkelijk was reeds E.P. Kamiel Heireman, s.J., rasecht Aalstenaar en oud-leerling, met de voorbereiding begonnen. Helaas, zijn plots overlijden (nov. '76) verplichtte de dynamische bezieler, Jos Ghijsens, beroep te doen op E.H. J. De Brouwer. Deze keuze viel zeer goed uit, want wie kon het beter aanpakken dan deze historicus van het godsdienstig leven van het Land van Aalst? Hij had reeds in enkele van zijn artikels en werken het over de Jezuïeten gehad! (Land van Aalst, 26e jg. 1974, p. 164-5; Bijdrage tot de geschiedenis van de kerkelijke instellingen, deel 3, p. 724 e.v., uitgave D.B.J. 1975).

In overleg met de gewaardeerde collegekenner E.P. M. Schurmans, s.J., auteur van de V.T.B. brochure «Het St.-Jozefscollege te Aalst», 1975, en met de hulp van talrijke personen o.m. E.P. Gaston Geniets, s.J., oud-provinciaal en college-archivaris, kwam in recordtijd het 1e deel tot stand.

De verzorgde monografie vangt aan met een zeer gevariëerde bronnenopgave en verschenen werken. Tevergeefs heeft de auteur beroep gedaan op het Jezuïetenarchief van het generalaat te Roma, waar nochtans een Belg archivaris is !

In het 1° hoofdstuk vind men een bondige schets over de toestand van de stad en het Land van Aalst vóór en tijdens de activiteit van de orde.

Het 2° hoofdstuk verhaalt de stichting in 1620 en al wat eraan voorafging. Het is niet toevallig dat de paters naar Aalst kwamen, want reeds in het midden der XIVe eeuw kwam P. Pontanus hier op bezoek en werd bij testament op 12.08.1581 door Mv. Wils-Huysmans

Maria reeds een goed in de Pontstraat geschonken om er een college op te richten.

Daarop volgt een uitgebreid relaas over het leven en het apostolaat van al de paters en broeders uit het college. Zoals trouwens in de verdere hoofdstukken ook het geval zal zijn, vindt men telkens biografische noten, die elke familievorser graag aantreft. Aanvullend krijgt men een overzicht van de bibliotheek tot 1773 aan de hand van de catalogus voor de verkoop na de opheffing.

Vervolgens wordt het collegeleven beschreven. Na een overzicht van de gebouwen, behandelt men de Jezuïetenopvoeding in het algemeen en de toepassing ervan te Aalst. In het godsdienstig leven komt het specifieke van de congregatiewerking naar voor. Ook de prestaties naar buiten door de toneelopvoeringen, waar de colleges nu nog zeer veel belang aan hechten als collectieve oefening, worden aan de hand van vele stukken uitgelegd.

In het 5° hoofdstuk vernemen wij hoe de collegewerking uitstraalt inzake Jezuïetenroepingen, andere geestelijke roepingen, de universitairen en de oud-leerlingen in het stadsmagistraat en daar buiten.

In hoofdstuk 6 komt het apostolaatwerk van de paters aan bod. In een tiental paragrafen belicht de schrijver de verschillende aspecten van de zielzorg door predikatie, catechisatie, Maricongregaties, heiligenverering, ziekenzorg (ook onder de pestlijders), apostolaat onder de vreemde soldaten en gevangenen en de voorbereiding op de eerste communie. Doorgaans denkt men alleen aan het opvoedingswerk van de colleges, maar hier wordt duidelijk aangetoond dat de paters hoofdzakelijk religieuse arbeid verrichtten, terwijl de Jezuïeten in vorming: de scholastieken vooral onderwijs verstrekten.

Het 7° hoofdstuk is gewijd aan de verwezenlijking van de huiskapel en de huidige kerk, welke in 1975 naar buiten en in 1977 binnenin gerestaureerd werd.

Heel interessant is de relatie tussen de paters en de geestelijkheid van St.-Maartenscollegiale. Sereen werd hier aangetoond dat belangen kunnen uiteenlopen, maar ook dat uiteindelijk samenwerking het godsdienstig leven ten goede komt.

Het 9° hoofdstuk handelt over de verworven toelagen, schenkingen, aankopen en renten waarmee de compagnie van Jezus te Aalst moest rondkomen om hun kosten te dekken en goede werken te doen. Ook daarin leest men hoe de paters op achterstallen moesten wachten en zij toch spijts alles nog personen uit hun omgeving financieel konden helpen. Voor plaatsnaamkundigen een rijke bron, zowel voor Aalst als voor de vele gemeenten waar zij bezittingen hadden. Wij mogen aannemen dat hier een vrij volledige lijst gepubliceerd is, hoewel het mogelijk is dat een ongekend stuk bij andere auteurs voorkomt.

Het laatste hoofdstuk is gewijd aan de opheffing van de orde en de uitdrijving op 20.09.1773 met al de gevolgen, waarheen de paters verhuisden en wat er met de goederen gebeurde.

Hierna volgen een paar pagina's beschouwingen over het niet weg te cijferen werk van de Jezuïeten te Aalst met een vruchtbare XVIIe eeuw en met minder merkbare resultaten in de XVIIIe omdat hierover niet zoveel voorhanden is aan bewijsmateriaal.

In bijlage volgt een 50 pagina's uitgebreide beschrijving van achtereenvolgens

het Theresiaanse college 1773-1795,

het Collège municipale 1796-1813, met o.m. J.B. Lesbroussart als «directeur général»,

het Bisschoppelijk college 1813-1825 met als hoofdfiguur E. Kan. C. Van Crombrugghe, die de eerste «campagne» aankocht,

de Hollandse school 1826-1830 o.l.v. Jan, Jacob Moke.

In het plaatsnaamregister vindt men 10 kolommen verwijzingen en in het personenregister 38 kolommen. Een overzichtelijke inhoudstafel sluit dit met duidelijke letter gedrukte monografie af.

Het strekt E.H. J. De Brouwer tot eer, dat hij, hoewel geen oudleerling van de Jezuïeten, toch de essentie en de geest van de volgelingen van Ignatius van Loyola zeer evenwichtig weet weer te geven.

Zijn historische eruditie heeft hem daarbij geholpen om het werk op en hoog peil te houden, waarvoor vele geïnteresseerde lezers hem dankbaar zullen zijn. Ook familievorsers kunnen er heel wat in vinden voor verder onderzoek.

Na kennismaking met dit waardevol 1° deel kijken wij belangstellend uit naar het 2° en 3° deel van deze studie.

Leo FOSSELLE.

ONZE BIBLIOGRAFIE

95) ALGEMEEN

J. LEFEVRE (†), L. VERHASSELT, J. T'KINT

GESCHIEDENIS VAN WOLVERTEM.

831 blz. Rijk geïllustreerd. Met aparte Ferrariskaart. Gebonden met goudopdruk. 128 illustraties. Uitgave Abdij Affligem. 1978. Drukkerij-Uitgeverij Erik Veys, 8880 Tielt. Prijs : 1.000 fr.

De fusie-operaties op onze Vlaamse gemeenten hebben ontegensprekelijk aanleiding gegeven tot diverse publikaties van dorpsmonografieën. Toch blijkt de fusiegedachte niet reden geweest te zijn tot de uitgave van de geschiedenis van Wolvertem; althans niet naar het voorwoord van de auteurs. De meeste hoofdstukken van deze omvangrijke geschiedenis waren reeds in 1965 afgesloten. De volumineuse editie biedt de lezer een algehele historische kijk op deze Brabantse gemeente met zijn parochien Wolvertem, Meuzegem, Imde, Rossem en Westrode : de oudste geschiedenis, het feodaal stelsel, burgerlijk en kerkelijk; de Franse tijd, de hedendaagse geschiedenis, burgerlijk en kerkelijk. Wetenschappelijk bewerkt, geschreven in vlot-lezende stijl, en rijk geïllustreerd zal elke Brabander en elke historicus dit werk graag raadplegen. Voor het Land van Aalst ontdekten we een reeks notities. In de stichtingsoorkonde van de abdij van Affligem in 1086 is met talrijke edellieden uit de streek van Aalst Onulf van Wolvertrem vermeld. Ook op de stichting van de abdij van Dielegem in 1095 was hij aanwezig. Zijn oudste zoon Waltherus trad in het huwelijk met de dochter van de heer van Zottegem die hem de heerlijkheid Zottegem als bruidschat meebracht. De graven van Aalst behoorden tot de verwantschappen van Onulfus. Behalve de abdij Dielegem te Jette genoten nog andere abdijen en kloosters van de vrijgevigheid van de familie de Wolvertem-de Sotteghem. In januari 1246 verkochten Waltherus van Zottegem en zijn vrouw Mabilia, heel de cijns die ze te Wolvertem bezaten aan de abdij van Grimbergen. Onder het Oostenrijks Bewind vinden we te Wolvertem inwoners afkomstig o.a. uit Geraardsbergen. Ze worden niet bij name vermeld. Joanna-Maria Verreycken dochter van Lodewijk-Frans en van Maria van Busleyden, gehuwd in 1615, huwde met Filips-Jacob van den Bosch, baron van Mere. In een verzoekschrift tot Mechelen gericht in 1723 betreffende een moeilijkheid bij mislezen te Imde staan ook genoteerd : F. Vresius pastoor van Meldert en Petrus Pattenier pastoor van Baardegem. De Vos Jan, monnik van Dielegem, geboren te Brussel in 1679 was onderpastoor te Denderleeuw van 25 aug. 1711 tot 1721, hij overleed als pastoor van Wolvertem 1 sept. 1734. Stoefs Clemens, monnik abdij Dielegem geboren Brussel 14 juli 1713 was ook onderpastoor te Denderleeuw en werd in 1771 pastoor van Wolvertem. Van Nuffel Michel, monnik abdij Dielegem, geboren te Brussel in 1645 ging in 1681 als kapelaan naar Denderleeuw voor een jaar. Van Zeebroeck Norbert, monnik abdij Dielegem, geboren Brssel 13 nov. 1711, was pastoor van Denderleeuw, vanaf 1751 tot aan zijn dood in 1768. 29 sept. 1768. Lion Jan Balthazar, monnik abdij

Dielegem, geboren Brussel 5 jan. 1715, was kapelaan te Denderleeuw, in 1747 onderpastoor Wolvertem, in 1766 pastoor Jette. Hij overleed 13 juli 1791. Tielemans Jan, monnik abdij Dielegem, geboren Brussel 17 febr. 1721 en werd pastoor van Denderleeuw in 1768, bleef daar 24 jaar pastoor, hij overleed op 3 maart 1792 en werd op kerkhof van Jette begraven. Canis Joris, monnik abdij Dielegem, geboren Brussel in 1721. Hij was vier jaar onderpastoor te Denderleeuw, hij stierf 30 mei 1764. De Baere Hieronymus, monnik Dielegem, geboren te Wenen in Oostenrijk 2 okt. 1717, op 23 dec. 1746 tot 1748 onderpastoor Denderleeuw, stierf 6 mei 1790. Aerts Hubert, monnik Dielegem, geboren Brussel in 1754, werd in 1789 onderpastoor Denderleeuw en in 1796 aldaar pastoor, overleed in 1802. Pastoors van Meuzegem : Van den Bossche Jan, monnik Dielegem, was 15 jaar pastoor van Denderleeuw, overleed 24 okt. 1595. Nauwens Corneel, monnik Diel., geboren Turnhout 13 sept. 1715 was twee jaar kapelaan te Denderleeuw, † 9 nov. 1774, auteur van verschillende boeken over wijsbegeerte en godgeleerdheid.

Onderpastoor te Meuzegem : De Hertog Alexander, monnik Dielegem, geboren Brussel 8 jan. 1671, van 1725 tot 1729 onderpastoor Denderleeuw dan te Meuzegem, † te Brussel 17 okt. 1758. Op 18 juli 1909 grote koers aangekondigt : Wolvertem-Aalst heen en terug. Jan van Ossel, burgemeester van Wolvertem aldaar geboren 26 febr. 1923 was eentijd notarisklerk te Aalst. Jean Nijs, geboren te Erpe 12 aug. 1913 vrederechter te Wolvertem, huwde met Irena De Vos uit Zarlardinge. Uit de naamlijst van het gemeentelijk onderwijzend personeel citeren we : Sterck August, geboren Nederhasselt 10 mei 1839, ondermeester te Haaltert, gaf les te Imde van 3 okt. 1862 tot 1879. Hij was eveneens koster. De Pauw Jan, geboren Brussegem 4 febr. 1849, was onderwijzer te Aaigem in 1874 benoemd te Westrode. Van Muyllen Hubert, geboren te Okegem 6 juni 1927, van 1949 tot 1955 onderwijzeres Wolvertem. Uit de naamlijst onderwijzend personeel van vrij gesubsidieerd onderwijs : zusters Ursulienen : Arys Leona Joanna, geboren Teralfene verliet in 1896 Wolvertem voor Tildonk, Menschaert Maria Regina 2 juni 1856 te Zandbergen geboren, vertrok uit Wolvertem voor 1900. Christiaens Barbe, 7 sept. 1856 te Teralfene geboren, kwam voor 1880 te Wolvertem. Zusters Dochters van Maria vanaf 1924 : Mevr. De Winter-De Swaef Emma, geboren te Erpe 6 maart 1921, onderwijzeres tot sept. 1953, Het Sancta Maria Instituut : De Troyer Lea, geboren Ninove 6 nov. 1933, onderwijzeres van 1960 tot 1961. Vrije Gesubsidieerde Lager en Kleuterschool van Rossem : Zuster Polfliet Elisa, geboren Scheldewindeke 8 april 1878, van 1900 tot 1905 onderwijzeres / Zuster Neetens Georgine, geboren Wanzele 2 nov. 1901 gaf les van 1926-39. Vrije Gesubs. lagere en kleuterschool van Westrode : Zuster Irene Van den Berge, geboren Hillegem 13 sept. 1917, les van febr. 1962 tot juni 1962. Ephrem Van Coppenolle uit Ronse sneuvelde in de slag van Imde 24 aug. 1914, hij ligt aldaar begraven. Lemmens Fransiscus Constantinus, pastoor deken van Wolvertem, geboren te Raamsdonk 2 juni 1760, werd in 1786 onderpastoor te Kwaremont, † 1828.

Uit de lijst onderpastoors Wolvertem Centrum : van 1942-1953 : Fieremans Viktor Polydoor, geboren Moorsel 1907. Broeders afkomstig uit Wolvertem : Van Eeckhout Jan, broeder Maxime, geboren Londerzeel 13-9-1869, op 29 juni 1890 ingetreden bij de Broeders Christelijke Scholen te Aalst. Lijst van priesters en religieuzen afkomstig van Meuzegem : De Roos Frans, geboren Meuzegem 16-6-

1909, in 1932 ingetreden Congr OLV van Lourdes Oostakker, in 1954 overste te Aalst. Qua druk en band : een zeer verzorgde editie. Slechts in een korte bijdrage, amper een paar bladzijden groot, geplaatst tot afsluiting van het hele boek, volgt een uiterst bondige bio- en bibliografie van priester-dichter Jan Hammenecker, geboren te Mariakerke aan Schelde op 2 oktober 1878, van 1927 tot aan zijn dood op 13 juni 1932 pastoor van Westrode-Wolvertem. Medewerker aan het tijdschrift Dietse Warande en Belfort. Deze bijna onverschillige kijk op de dichter vinden we des te diep snijdend als we weten dat Kardinaal Mercier, zijn bisschop, Jan Hammenecker openbaar huldigde om zijn taalvaardigheid en kunstwerken. Waarlijk deze grote dichter en priester verdiende meer dan dit karig rantsoen.

96) ALGEMEEN

JAN BERNARD JACOBS

VROEDKUNDIGE OEFFENSCHOOL, VERVATTENDE IN EEN KLEIN BESTEK MEERDERENDEELS ALLES, 'T GEEN TOT DEZE KONST EENIGE BETREKKING HEEFT, DE GENEESKUNDE UITGEZONDERD, UITGEGEVEN BIJ WIJZE VAN LESSEN, DOOR DEN PROFESSOR JACOBS. MET KOPERE PLATEN.

433 blz. Gebonden. Prachtband met goudopdruk. Drukkerij : Te Gend bij J.F. Vander Schueren, in de Brijdelstege, bij d'Appel-brugge. 1784. Heruitgegeven door Lions Club Aalst - Dirk Martens. Anastatische herdruk. 1979. Drukkerij-Uitgeverij : Erik Veys, 8880 Tielt. Prijs : 1.200 fr.

Jan Bernard Jacobs werd geboren te Lochristi op 7 september 1734. Hij was de zoon van een chirurgijn-barbier. Deed zijn humaniora bij de Augustijnen te Gent, bezocht de Medische School te Gent, waar ook enige jaren tevoren Palfijn doceerde. Eens zijn geneeskundige studies voltooid, vervoegde Jacobs het leger van Frederik de Grote met het doel praktische ervaring op te doen. Hij vestigde zich te Gent rond het jaar 1761. In 1778 werd hij te Gent aangesteld tot het doceren van een zesmaandelijkse kursus in verloskunde. Zoals Prof. Dr. Michel Thiery in het voorwoord schrijft trokken honderden leerlingen naar Gent uit de kasselrijen Aalst, Kortrijk en Oudenaarde. De Vroedkundige Oeffsenschool van Jacobs werd herhaaldelijk herdrukt en in het Frans vertaald. Het werd als een standaardwerk aangezien tot in het midden van de 19° eeuw. Toen keizer Jozef II in 1788 de Leuvense universiteit overbracht naar Brussel aanvaardde Jacobs aldaar de leerstoel chirurgie. Samen met de Oostenrijkers verliet hij Brussel in 1790 en overleed ten gevolge van de buiktyfus te Marche-en-Famenne (Luxemburg) op 22 augustus 1790.
Een heruitgave die een bijzondere plaats inneemt in de geschiedenis van de verloskunde in onze gewesten.

97) ALGEMEEN

HET SCHALIENHOF TE BEERT.

Het Oude Land van Edingen en omliggende. Tijdschrift van de Gewestelijke kring voor Oudheidkunde, Geschiedenis en Heemkunde van Zuid-Pajottenland. Jaargang VI, nr. 3, september 1978, blz. 177-179. Administratie : Pater August Roeykens, Kapucijnenestraat 5, 1390 Edingen. Drukkerij-Uitgeverij : Erik Veys, 8880 Tielt.

De in 1228 door Alix, vrouwe van Boelare, gestichte Cisterciënserinnenabdij van Beaupré te Grimminge in de buurt van Geraardsbergen bezat ook enkele goederen te Beert. De anonieme auteur van deze bijdrage toetst de historische gegevens betreffende de schenkingen aan Beaupré aan de eigentijdse dokumenten van toen, zoals André Du Bois, hedendaags historicus, het deed in zijn in 1969 uitgegeven verhandeling over de abdij te Grimminge. Het kernonderwerp is hier het Hof ter Schalien ook hof van Grimminge geheten.

98) ALGEMEEN

A. ROEYCKENS

HET ARCHIEF VAN HET OUDSTE SCHUTTERSGILDE VAN EDINGEN.

Het Oude Land van Edingen en omliggende. Tijdschrift van de Gewestelijke Kring voor Oudheidkunde, Geschiedenis en Heemkunde van Zuid-Pajottenland. Jaargang VI, nr 4, december 1978, blz. 248-257. Redaktie-sekretaris : Pater August Roeyckens, Kapucijnenstraat 5, 1390 Edingen. Drukkerij-Uitgeverij : Erik Veys, 8880 Tielt.

Een groot deel van het gildearchief is bewaard gebleven in het Arendbergarchief dat berust in het Kapucijnenklooster te Edingen. De betrekkingen van het gilde met andere instanties beslaan twintig nummers, waaronder vier nummers : Brussel, Asse, Herzele en Ninove. Een kleine opmerking : op 27 juli 1588 schreef in als gildebroeder Jan de Jauche dit du Mastaing en niet Jan de Faussche dit du Mastaing, zoals de auteur citeert.

99) ALGEMEEN

F. DAELEMANS

DE VORMING VAN HET DOMEIN VAN DE NORBERTIJNERABDIJ VAN GRIMBERGEN. VANAF HAAR STICHTING TOT ONGEVEER 1300.

Eigen Schoon en De Brabander. Tweemaandelijks Tijdschrift van het Koninklijk Geschied- en Oudheidkundig Genootschap van Vlaams-Brabant. LXI°

Jaargang nrs 10-12. okt.-dec. 1978, blz. 287-309. Voorzitter van de Raad van Beheer : J. Verbesselt, Ransbeekstraat 79, 1120 Brussel. Drukkerij : Erik Veys, 8880 Tielt.

Uit het Land van Aalst citeren we de volgende namen : Walterus van Zottegem, edelman (1227), Clementia zuster van Bernard van Lede gaf twee bunder land-allodium op Smetlede; Walterus van Zottegem, edelman, miles - komt verscheidene keren voor.

100) ALGEMEEN

GLADYS GUYOT

LES WOLVERTEM-ZOTTEGEM. UNE FAMILLE SEIGNEURIALE DE BRABANT-FLANDRE XI°-XIV° SIECLES.

L'Intermédiaire des Généalogistes. Revue bimestrielle. Anno XXXIII, n° 198. novembre 1978. blz. 401-423. Vijf illustraties. Editeur responsable : M. Bergé, rue de la Poste. 1030 Bruxelles. Drukkerij : Efficient 1070 Bruxelles.

De sociale geschiedenis van de XI° eeuw werd ons beter bekend door charters en kronijken die door de wisselvalligheden van de eeuwen heen tot ons zijn geraakt. Namen van vrije lieden vinden we daarin. Deze vrijen bezaten een rijkdom aan landerijen en ze genoten velerlei voorrechten. We ontmoeten ze aan de oorsprong van onze dorpen en gehuchten, waarover ze als heren optreden en waarvan ze de naam overnamen. Dit was het geval met Wolvertem, naam ontleed aan dit dorp uit Vlaams Brabant, verwant met de oudste families van Brussel en omgeving. Maar ten gevolge van een huwelijk nam de familie Wolvertem de naam van een belangrijker heerlijkheid, namelijk Zottegem, in het graafschap Vlaanderen. Haar familieleden speelden een voorname politieke rol en werden heren van andere domeinen.
De familie Wolvertem-Zottegem, een Brabants en terzelvertijd een Vlaamse familie vertoont nog duistere punten in betrekking met haar ontstaan en de toekomst van sommige van haar leden. De auteur tracht enkele van deze duistere punten op te klaren. Ze behandelt achtereenvolgens de oudste generaties van Wolvertem en Zottegem in 11° en 12° eeuw, het hoogtepunt van de familie in de 13° eeuw, Edingen-Zottegem de oudste tak, Zottegem-Wolvertem de jongste, de zijdelingse tak Zottegem-Ressegem-Massemen, de laatste heren van de familie Zottegem, de zijdelingse takken, de laatste Wolvertem-Zottegem. Genealogische tabellen verduidelijken de lezing van deze degelijke bijdrage. Lokale geschiedschrijvers uit de streek van Zottegem mogen best deze publikatie raadplegen.

101) ALGEMEEN

A. REYCHLER & W. HAMERLYNCK

DE FAMILIE REYCHLER.

De Eik. Gewestelijk tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Eeklo-Meetjesland. Jaargang 3, nr 4, 1978. blz. 168-269. Talrijke illustraties. Gestencild. Verantwoordelijke uitgever en redaktieadres : W. Hamerlynck, Herbakkersstraat 3, 9900 Eeklo.

De stamvader van deze wijdvertakte Eeklose familie was Joseph Reychler geboren te Neubelle in Oostenrijk en overleden te Maldegem in 1784. Enkele details zijn ook te vinden in het Land van Aalst : Leo Reychler, geboren te Maldegem 20 febr. 1832, priester gewijd in 1858 was, koadjutor te Roborst van maart tot november 1859, overleden als onderpastoor te Stekene 16 januari 1871. Hector Vincent Marie Rechler, geboren Eeklo 17/1/1878 en † Eeklo 27/3/1940 huwde te Herdersem op 1 sept. 1903 met Maria Alida Moens, geboren Herdersem 11 juni 1880, dochter van Joannes Alphonius en van Maria Ludovica Cooreman. Ze overleed te Eeklo 23 febr. 1920 in ouderdom van nog geen veertig jaar. Hendrik Vincent Ghisleen Reychler, geboren Eeklo 1 nov. 1912 huwde te Geraardsbergen op 15 april 1936 met Fernande Jacob geboren Geraardsbergen 15/4/1916, leraar aan de Rijkshogere Nijverheidsschool te Gent, oprichter van het Belgisch Textielinstituut te Gent, directeur van de Rijkshogere Handelsschool te Aalst. Hij woont te Aalst en ook te Woubrechtegem. Hij heeft een zoon : Walter, geboren te Aalst 17/1/1946, op 30 okt. 1968 huwde hij te Aalst met Gerarda Moens, geboren Aalst 1 okt. 1945, dochter van Augustin Petrus, drogist te Aalst en Gabrielle Schockaert. Ze hebben een kind, Hendrik, geboren Aalst 30/6/1969. Hedwig Hector Achiel Reychler, geboren Eeklo 14/3/1945, huwde op 16 dec. 1967 te Nukerke met Yvonne Helena Victorina Brouwers geboren Gent 7 sept. 1940, dochter van Jacobus Yvon Arthur en van Nora Maria Helena Cuyle. Hedwig is hulp-griffier aan Arbeidsrechtbank te Oudenaarde en zij lerares. Ze wonen te Nukerke. Raphael August Ghisleen Reychler geboren Eeklo 24 okt. 1947, huwde te Nederbrakel op 4 aug. 1972 met Betty De Mulder geboren Zottegem 16/7/1949, dochter van Sylvain en Susanne De Clercq, hij is leraar te Waregem en zij verpleegster te Waregem, wonen te Mater. Ze hebben twee kinderen : Sigurd, geboren te Ronse 10/6/1973 en Jorn, geboren te Ronse 18 nov. 1978.

102) ALGEMEEN

WETTEN, DECRETEN, BESLUITEN. BESCHERMINGSBESLUITEN. VOORONTWERPEN VAN LIJST VAN VOOR BESCHERMING VATBARE MONUMENTEN EN STADS- EN DORPSGEZICHTEN. PUBLICATIE VOOR OPENBAAR ONDERZOEK JANUARI-FEBRUARI 1979.

Bouwkundig erfgoed in Vlaanderen. M75 + Berichtenblad. Verschijnt maandelijks, nr 46, maart 1979. blz. 1-9 en blz. 25 met drie illustraties. Uitgave Ministerie van Nederlandse Cultuur, Koninklijke Commissie voor

Monumenten en Landschappen. Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg. Secretariaat : Jozef II straat 30, 1040 Brussel.

Komen in deze lijst voor te Aalst : Afspanning Keizershof : poortgebouw en gebouwen langs de binnenkoer, Korte Nieuwstraat nr 5 (monument en stadsgezicht), de binnenkoer en huizen, gelegen Korte Nieuwstraat nrs 3, 7, 9 en 11 (stadsgezicht), Huis «De Vis» monument en stadsgezicht, Molenstraat, nr 46 en tuin (stadsgezicht) te Sint-Maria-Oudenhove (Brakel) : poortgebouw van het kasteel «Norman» monument. Op 8 februari 1979 behandelde de K.C.M.L. 1° afdeling, 23 agendapunten waaronder het advies voor bescherming bij Koninklijk Besluit van de stenen windmolen te Elene (Zottegem) wegens zijn industriële-archeologische waarde samen met dorpsgezicht; de Provinciale Commissie Oost-Vlaanderen stelde een uitbreiding voor van dit dorpsgezicht.

103) ALGEMEEN

THEO SEGERS

ZOTTEGEM VROEGER EN NU.

1978. 64 blz. 30 illustraties. Drukkerij : L. Vanmelle, Mariakerke-Gent. Prijs : 100 fr. Uitgave : V.V.V. Zottegem.

Historische wandeling doorheen het oude Zottegem en vandaar uit doorheen de gefusioneerde dorpen met Zottegem, Elene, Erwtegem, Godveerdegem, Grotenberge, Leeuwergem, Oombergen, Sint-Goriks-Oudenhove, Sint-Maria-Oudenhove, Strijpen, Velzeke. Veel aandacht is besteed aan de historische figuur : graaf Jan II, Lamoraal van Egmont, heer van Zottegem, geboren te La Hamaide (H.) 18-11-1522, gunsteling van keizer Karel V, ridder Gulden Vlies, roemrijke militair die grote veldslagen won, maar die tengevolge van zijn verdraagzaamheid in de godsdiensttwisten te Brussel werd onthoofd 5 juni 1568. Zijn lichaam rust in de grafkelder van de Luxemburg's, in de kerk van Zottegem. Een brochure uitgegeven in dezelfde opvatting als de brochure Oudenaarde en de Scheldevallei (1975).

104) ALGEMEEN

EPISTOLAE AD PRAEPOSITUM BEDAM REGAUS EJUSQUE RESPONSA. (1766-1793).

Fontes Affligemenses. Bouwstoffen voor de Geschiedenis van de Abdij Affligem. nr 24. Ingeleid door Dom Cyprianus Coppens O.S.B. 57 blz. 1979. Gestencild. Uitgave Abdij Affligem. Hekelgem. Voorafgegaan door nr 23, Cartularium Fraxinense (1310-1710) 41 blz. Prijs van de hele uitgave : 300 fr. Te bestellen in de abdij.

Uit de brieven ten getale van 107 en in origineel gepubliceerd van provoost Beda

Regaus vermelden we in verband met Land van Aalst : 15 augustus 1768 : beantwoordt de brief van sekretaris Leijniers, bestrijdt de argumenten van pastoor Goetgebeur te Meldert.(Vl.) en verdedigt de rechten van de abdij. Einde december 1771 : Beda antwoordt dat het monasterium van Frasnes werkelijk voorkomt in het begeven van hoger ambt te Eegene in Wichelen. Einde januari 1774 : Beda antwoordt niets af te weten van de klokwijding te Aalst, hij maakt haar zorgen over en zou gelukkig zijn moest de abdis daar aanwezig zijn. 2 januari 1776 : de abt van Ename voelt er niets voor een notitie over abt De Koninck te sturen, doch hij nodigt Beda uit om het archief van de abdij Ename te komen inkijken. 10 mei 1776 : Beda dringt opnieuw bij de abt van Ename aan om hem een uittreksel uit de annalen der abdij te sturen. 29 augustus 1777 : de aartsbisschop van Mechelen na gedaan kanoniek bezoek aan Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen, zendt aan Beda het schema van een dekreet dat moet gepubliceerd worden. 10 september 1777 : de aartsbisschop van Mechelen zendt Beda het dekreet voor de abdij van Geraardsbergen. 16 september 1777 : Beda bericht aan de aartsbisschop aan de abt van Geraardsbergen reeds geschreven te hebben om de monikken over zijn komst te verwittigen. 14 september 1777 : Beda bericht aan de abt van Geraardsbergen over zijn komst om het dekreet over de visistatie af te kondigen. 24 september 1777 : Beda licht de aartsbisschop van Mechelen in over zijn volbrachte taak in de abdij Geraardsbergen. 29 september 1777 : Lutgardis B. Cosyns, priorin van Hunnegem (Geraardsbergen) bidt Beda bij de aartsbisschop tussen te komen ten voordele van dom Hieronymus van de Sint Adriaansabdij die ten dienste staat van de monialen. 2 oktober 1777 : Beda laat de priorin van Hunnegem weten dat de aartsbisschop zijn dekreet niet zal wijzigen; dom Hieronymus vrage best toelating bij zijn abt. 2 juni 1778 : de stad Aalst stelt Beda voor een zekere weg langs de Dender door de abdij Affligem te laten herstellen.

105) ALGEMEEN

BESCHERMDE GEBOUWEN EN LANDSCHAPPEN.

Kultureel Jaarboek voor de Provincie Oost-Vlaanderen. 31° Jaargang, 1977, verschenen in 1978. blz. 187-219. 25 illustraties. Uitgave Provinciebestuur Oost-Vlaanderen. Te verkrijgen bij de Provinciale Kulturele Dienst, Bisdomplein 3, 9000 Gent. Drukkerij : Erasmus, Ledeberg-Gent.

In 1977 werden bij Koninklijk Besluit de volgende gebouwen uit het Land van Aalst beschermd : het kasteel de Blondel de Beauregard, paviljoen en stallen te Viane-Moerbeke, de Sint-Amanduskerk te Aspelare, de hoeve Hof van Oranje te Velzeke; en de volgende landschappen : Kravaalbos te Aalst, Stadspark te Aalst, Osbroek te Aalst, omgeving van het kasteel de Blondel de Beauregard te Viane-Moerbeke, kerkhof en kerkhofmuur rond de Sint-Amanduskerk te Aspelare, de Zeven Sacramentenboom en zijn onmiddellijke omgeving te Leeuwergem, de omgeving van het hof van Oranje te Velzeke, omgeving van de Munkboshoeven te Velzeke.

106) ALGEMEEN

SCHEPPENDE AMBACHTEN.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 27° jaargang, nr 6, november-december 1978, blz. 1-56. 46 illustraties waarvan 18 in kleuren. Redaktie en Beheer : Koningin Maria-Hendrikaplein 27, 9000 Gent. Drukkerij : L. Vanmelle, Mariakerke-Gent.

Naar inhoud en illustratie werkelijk een prachtnummer dat de scheppende ambachten in Oost-Vlaanderen behandelt. Deze editie bestaat uit vier merkwaardige hoofdstukken : Scheppende Ambachten, door M. Van Parijs, Tien eeuwen textielnijverheid in Oost-Vlaanderen, door Joh. De Cavele, Waar volkse handen voorzien in levensnoodzakelijke en hoog artistieke ambachten, door B. Van Nieuwpoort en Wordt kunstweven schering en inslag? door N. Kerckhaert. De geschiedenis van de textielnijverheid in Oost-Vlaanderen geeft ons enkele details over wat het Land van Aalst betreft : Ronse had in de middeleeuwen een vrijbelangrijke lakenindustrie. Oudenaarde veroverde een voorname plaats in de tapijtnijverheid. Het produktiegebied van de Oudenaardse tapisserie strekte zich uit ten oosten van Oudenaarde en de Schelde in minstens dertig dorpen van het toenmalige Land van Aalst. Vooral Edelaere, Etikhove, Maarke-Kerkem en Schorisse waren echte tapijtdorpen. Ook Geraardsbergen kende een tapissiersambacht dat omstreeks 1540 betekenis had verworven, en dat trachtte de plattelandswevers en zelfs Oudenaarde naar zich toe te halen. De minderwaardige produkten van de legwerkers uit het Land van Aalst zouden de naam en de faam van Oudenaarde grote schade toegebracht hebben. In de 15° eeuw kreeg de linnennijverheid in het Land van Aalst vaste voet, zo in de streek tussen Geraardsbergen, Ronse en Oudenaarde. Kant was ook in Land van Aalst gekend : zo produceerde Geraardsbergen de Chantilly, kant van zwarte zijde; de streek Liedekerke-Aalst de Applikatie, Aalst en Geraardsbergen de Duchesse. In de tweede helft van 19° eeuw rezen ook te Aalst en Ronse reusachtige fabrieken uit de grond voor weven en spinnen. Op de volgende gemeenten uit Land van Aalst waren in 1902 kantwerksters aktief : Aalst, Appleterre-Eichem, Baaigem, Balegem, Bavegem, Burst, Denderhoutem, Denderleeuw, Denderwindeke, Dikkelvenne, Erembodegem, Erondegem, Etikhove, Everbeek, Geraardsbergen, Gijzegem, Gontrode, Grimminge, Grotenberge, Haaltert, Heldergem, Herdersem, Herzele, Hillegem, Hofstade, Iddergem, Idegem, Impe, Kerksken, Lede, Maarke-Kerkem, Massemen, Mater, Melden, Melsele, Mere, Moortsele, Munkzwalm, Nederzwalm, Hermelgem, Nederhasselt, Neigem, Nieuwerkerken, Ninove, Oosterzele, Oombergen, Oordegem, Onkerzele, Ophasselt, Overboelare, Paulatem, Pollare, Scheldewindeke, Schorisse, Semmerzake, Serskamp, Sint-Antelinks, Sint-Lievens-Esse, Sint-Lievens-Houtem, St-Maria-Horebeke, St-Maria-Latem, St-Maria-Lierde, Smeerebbe, Vlorezegem, Steenhuize-Wijnhuize, Velzeke-Ruddershove, Viane, Welden, Welle, Wichelen, Wieze, Woubrechtegem, Zarlardinge en Zulzeke.
In een aanhangsel staan de nog werkende ambachtslui van Oost-Vlaanderen geciteerd, per gemeente met de naam van de ambachtsman en het ambacht adres : zo te Balegem, mandemakers; Borsbeke, kantwerkster; Brakel, gareelmaker; Gavere, mandenzeteks en stoelenvlechten; Gentbrugge, borstelmaker; Onker-

zele, sigarenmakers met hand; Grimminge, blokmaker-klompenmaker; Leupegem, molenaar-steenslijper; Mater, klompenmaker; Meldert, mandenvlechter; Melsele, schaapherder; Melsen, stoelenvlechter; Mere, mulder; Moortsele, klompenmaker, hoefsmid, wagenmakers; Munkzwalm, pompenmaker; Neder-Ename, mandenmaker; Ronse, manden- en stoelenvlechter; Schorisse, mandenvlechter; Semmerzake, hoefsmid; Serskamp, mandenvlechter; Vurste, hoefsmid; Wichelen, vertinner; Zandbergen, wagenmaker, modelbouwer; Zarlardinge, hoefsmid; Zottegem, hoefsmid.
Een zeer leerrijke uitgave die niet alleen volwassenen hoeven te lezen maar die ook op haar plaats zou zijn in ons middelbaar onderwijs.

107) ALGEMEEN

HENRI VAN DOORSLAER

UNE NOMENCLATURE D'ETUDIANTS EN THEOLOGIE A L'UNIVERSITE DE DOUAI, DE 1615 A 1625, D'APRES UN RECUEIL DE «QUAESTIONES THEOLOGICAE».

Archives et Bibliothèques de Belgique. Revue trimestrielle de l'Association des Archivistes et des Bibliothécaires de Belgique. Publiée avec l'aide financière du Ministère de l'Education Nationale et de la Culture française et du Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur ainsi que de la Fondation Universitaire. 1978. Tome XLIX n° 3-4, p. 541-572. Drukkerij George Michiels, 3700 Tongeren.

De bundel «Quaestiones Theologicae» die tot deze studie heeft gediend behoort sedert 1956 tot de biblioteek van Sint-André te Brugge. In totaal vermeldt hij 458 studenten. We vermelden de studenten die uit het Land van Aalst komen: *Canisius Jacobus,* uit Geraardsbergen, 1° bac. op 22 maart 1619; *De Koker Henricus,* uit Aalst, 1° bac. op 22 november 1616; *De Roucq Joannes,* uit Zottegem, 1° bac. op 18 nov. 1622; *Lombaerts Aegidius,* uit Geraardsbergen, 1° bac. op 23 nov. 1624; *Matthias Philippus,* uit Geraardsbergen, 2° bac. op 6 juli 1621; *Roelof Georgius,* uit Geraardsbergen, 1° bac. op 17 nov. 1623, 2° bac. op 23 maart 1624; *Vanden Houte Michael,* uit Ninove, 2° lic. 23 sept. 1613, 3° lic. 25 okt. 1616; *Vander Gheylen Michael,* uit Aalst, 1° bac. 19 juni 1619; *Vander Muelen Joannes,* uit Aalst, 1° bac. 19 okt. 1621, 2° bac. 17 juni 1622: *Van Huffel Damianus,* uit Goeferdinge, 2° bac. 9 april 1619; *Van Sterteghem Henricus,* uit Aalst, 2° bac. 23 nov. 1618 en *Van Waesberghe Romanus,* uit Aalst, 1° bac. 24 april 1624.

108) ALGEMEEN

GABRIEL DESMAELÆ

STAMREEKS DESMAELE. RONSE.

21 blz. Twee illustraties. Albumformaat. Deinze 1978.

Op 20 mei 1978 verzamelde te Deinze de familie Desmaele met als gastheer Eerwaarde Heer Gabriel Desmale, onderpastoor, aan de dekanale kerk. Te dier gelegenheid verscheen deze brochure, opgevat als stamreeks of geslachtslijst d.i. de rechtstreekse lijn, de lijn van vader op zoon. De geslachtslijst in rechte lijn tot 1800 is samengesteld met medewerking van Zeereerwaarde Heer Kan. J. Fr. De Smaele, professor aan de Katolieke Universiteit van Leuven. De familie blijkt afkomstig te zijn van Hillegem of Oombergen (1280) en heeft zich in zich over Zuidvlaanderen uitgespreid tot Ronse en Schorisse. De bijdrage van Prof. De Smaele handelt over de stamreeks Desmaele te Ronse en loopt tot 1800. Na 1800 is de rechte lijnafstamming en wel de stamreeks De Smaele te Schorisse het werk van de gastheer. De bondige genealogische studie is voorafgegaan door enige genealogische begrippen, de betekenis van de naam, vergelijkende tabel van de republikeinse en gregoriaanse kalender, de schrijfwijze van de familienaam. Een aantrekkelijke brochure met duidelijke tabellen en taal, die tot voorbeeld mag voorgelegd worden bij andere familiebijeenkomsten. Uit de brochure groeit misschien later een stamboom of een parenteel. De weg hiertoe ligt open !

109) ALGEMEEN

B.V.N.

PRUDENT DE CORTE EN DE JEUGD VAN GONTRODE.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 27° jaargang, nr 5, september-oktober 1978, blz. 123-125. Drie illustraties. Redaktie en Beheer : Koningin Maria-Hendrikaplein 27, 9000 Gent. Drukkerij : L. Vanmelle, Mariakerke-Gent.

Levensschets van onderwijzer Prudent De Corte, op 14 juni 1899 te Scheldewindeke geboren, in 1918 onderwijzer benoemd te Wetteren, in 1921 te Gontrode. Naast flink onderwijzer was hij een bekende figuur in het geven van voordrachten voor de Bond van Grote Gezinnen en Werk van de Akker en in het geven van avondlessen voor lager landbouwonderwijs te Gontrode, Elene, Melle, Oosterzele en Heusden. Hij woont thans te Melle.

110) ALGEMEEN

VICTOR VERHOEYEN

KENT U HET VROEGERE MOREGEM ?

128 blz. 128 illustraties. Initiatief en begeleiding : Barones J. de Gerlache de Gomery, voorzitster, M.J. Tulleken stadsecretaris en R. D'Huvetter secretaris. Uitgave : Oudenaarde. Regionale Vereniging voor Vreemdelingenverkeer «Oudenaarde en de Scheldevallei» Oudenaarde. 1978. Drukkerij : Emka Kruishoutem. Prijs : 250 fr.

Drs. Luc Dhondt zorgde voor een zeventien bladzijden geschiedenis van Moregem, als inleiding op het illustratiemateriaal. Na de heren van het dorp de Baillets kwamen de van Hoobrouck d'Aspre de van Hoobrouck de Moregem die heer bleven tot aan de ineenstorting van het Ancien Regime. Onder de pastoors afkomstig uit het Land van Aalst citeren we : Frans de Wolf, pastoor van 1919 tot 1944, opgesloten in de Wollestraat te Gent bij de repressie in 1944 kreeg hij verplichte verblijfplaats te Nederbrakel bij familieleden, waar hij stierf en begraven werd. Hem volgde op Pater Jozef D'Huyvetter, scheutist, uit Sint-Maria-Horebeke die in 1945 opgevolgd werd door Robert Hove uit Nederbrakel, in 1950 vertrok hij als pastoor van Baarle-Drongen.

111) ALGEMEEN

ALBERT DE LONGIE

OOIKE IN WOORD EN BEELD.

124 blz. 105 illustraties. Initiatief en begeleiding : de barones L. de Gerlache de Gomery, voorzitster, M.J. Tulleken stadsarchivaris en J.M. Vossaert, schepen Culturele Aangelegenheden Oudenaarde. Uitgave : Oudenaarde. Regionale Vereniging voor Vreemdelingenverkeer «Oudenaarde en de Scheldevallei». Oudenaarde 1978. Drukkerij : Emka, Kruishoutem. Prijs : 250 fr.

Uit het Land van Aalst noteren we : Achiel de Wulf pastoor te Oike en er overleden 28 sept. 1955, werd geboren te Lemberge op 25 april 1879, leraar College Geraardsbergen 1904 en onderpastoor Schorisse 1907. Lodewijk Jacobus Nuyts, geboren Sint-Niklaas 3 maart 1848, leraar Sint-Antoniuscollege Ronse in 1873, onderpastoor Zarlardinge 1875, pastoor Sint-Kornelis-Horebeke 1894 en dertig jaar pastoor van Ooike waar hij overleed 14 nov. 1930. André Van Cauwenberghe, geboren te Ooike 16 mei 1916 neergeschoten door Duits soldaat en overleden te Aalst 15 september 1944. Marcel van Dorpe sedert 1955 pastoor van Ooike geboren te Landskouter 23 mei 1909. Nog een historische nota : op 11 juli 1708 tijdens de veldslag bij Oudenaarde en waarin ook een ruim deel van Land van Aalst betrokken was, legerde de linkervleugel van Marlboroughs leger op Ooike. De auteur was tot 1978 schoolhoofd te Ooike, auteur van kinder- en jeugdboeken, is gewaardeerd dichter, criticus en recensent en woont te Ooike.

112) ALGEMEEN

GUY VAN DER HAEGEN

IN HET VOETSPOOR VAN SINT-LIEVEN OF EEN WANDELING VAN DE KERK VAN SINT-LIEVENS-ESSE NAAR DE KERK VAN HERZELE.

Toerisme in Oost-Vlaanderen. Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. 28° jaargang, nr 1, januari-februari 1979, blz. 17-21. Vijf illustraties. Redaktie en Beheer : Koningin Maria-Hendrikaplein 27, 9000 Gent. Drukkerij : L. Vanmelle, Mariakerke-Gent.

Uitstippeling van en kommentaar op een wandeling gepland op het nog bestaande Sint-Lievensbaantje, dat loopt van de kerk van Sint-Lievens-Esse, dwars door de gemeente Herzele naar de kerk van Sint-Lievens-Houtem, weg die volgens de oude legende, Sint-Livinus zou gevolgd zijn met zijn hoofd in zijn handen na zijn marteldood. Schrijver biedt de lezer de bizonderste historische en toeristische merkwaardigheden, zoals de Sint-Lievenskapel te Sint-Lievens-Esse, de Sint-Lievensbron, de Molenbeek of Ter Erpenbeek, ter Rijstmolen te Herzele, de schandpaal en de Burcht, en het schilderij Sint-Livinus in de kerk van Sint-Lievens-Houtem.

113) ALGEMEEN

J. BUNTINX

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN DE RAAD VAN VLAANDEREN. VII.

182 blz. Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur en Ministerie van Nationale Opvoeding en Franse Cultuur. Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën. Rijksarchief te Gent. Uitgever: Algemeen Rijksarchief 1000 Brussel. 1977. Drukkerij : Cultura Wetteren. Prijs : 275 fr.

Deel VII is het laatste van de inventaris. Het bestaat uit de afdelingen III en IV. Afdeling III betreft het archief van de fiscalen; afdeling IV het archief van de Raad van Vlaanderen als admiraliteit supreme. Zijn hierin ook nog ondergebracht in een kleine bijlage, twee nummers, de archieven van de Eed der practisijnen van de Raad, een derde nummer geeft stukken van het tribunaal van eerste instantie te Gent, opgericht door keizer Jozef II van Oostenrijk. Praktisch meer dan de helft van de lokaliteiten uit het Land van Aalst en sommige in het meervoud worden geciteerd. Vorsers naar gegevens van plaatselijke geschiedenis ontdekken onvermoede bronnen. Met de publikatie van de zeven delen inventaris heeft Conservator J. Buntinx de historici een enorme dienst bewezen.

114) ALGEMEEN

GABRIEL WYMANS

INVENTAIRE DES ARCHIVES DE L'ABBAYE DE SAINT-FEUILLIEN DU RŒULX.

Ministère de l'éducation nationale et de la Culture Française et Ministère de l'éducation nationale et de la Culture Néerlandaise. Archives Générales du Royaume, Archives de l'état dans les provinces, Archives de l'état à Mons. 680 blz. Uitgever : Archives Générales du Royaume, 1000 Bruxelles. 1975. Drukkerij : Cultura Wetteren. Prijs : 750 fr.

De Norbertijnerabdij Saint-Feuillien te Rœulx dateert van 1125, ze werd gesupprimeerd in het begin van 1797. Deze volumineuse inventaris bestaat uit vijf delen : de chronologische inventaris, de organische inventaris, de lijst van de ontlede regesten ten getale van 770, de lijst van de zegels die in de regesten zijn beschreven en tenslotte 120 bladzijden index van persoons- en plaatsnamen. Goederen bezat de abdij in het Land van Aalst niet. Ze had wel relaties met de Norbertijnerabdij te Ninove. In oktober 1234 kwam een regeling tot stand in het geschil tussen Saint-Feuillien en de abdij van Ninove betreffende tienden te Renissart. Op 26 juni 1269 regeling in het geschil tussen Sint-Feuillien en abdij Ninove betreffende offeranden in de kapel van Renissart. Op 1 juni 1285 terug een regeling in een geschil tussen St Feuillien en abdij Ninove betreffende tienden op een bunderland naast het hof van Ninove te Renissart. In een charter van 4 juli 1279 ontmoeten we Rasson, kanunnik abdij Ninove. In een paar charters namelijk van 21 maart 1138, en september 1233 trad een Rasse, heer van Gavere, als getuige op.

115) ALGEMEEN

Dr. PAUL HUYS

ONZE KWARTIERSTAAT : KUNSTSCHILDER MODEST HUYS (1874-1932).

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Maandblad van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde. 14° jaargang, nr 11, november 1978. blz. 523-530. Een illustratie. Redaktie-adres : Centrum voor Familiegeschiedenis, Wolstraat 39, 2000 Antwerpen. Drukkerij : Cailliau Oostende.

Kunstschilder Modest Huys werd geboren te Olsene op 25 oktober 1874 als zoon van huisschilder Henricus Huys en van Mathilde De Waegenaere uit Gottem, zuster van volksdichter en amateur-kunstschilder Camiel De Waegenaere uit Gottem. Modest Huys huwde op 25 oktober 1909 te Nederbrakel met Sonck Helena geboren te Denderleeuw op 6 september 1886. Hij overleed te Zulte 30-1-1932 en zijn vrouw eveneens te Zulte 31-1-1934. Twee kinderen hebben ze, twee zonen, waarvan de jongste, Paul-Josephus-Clementia Huys, geboren te Sint-Eloois-Vijve 19 maart 1914, huwde de dichteres Odette Ghislaine Leonie Lacres geboren te Berchem-Oudenaarde op 11 febr. 1924, beide wonen nu te

Zulte. In generatie VI van de kwartierstaat stippen we nog uit het Land van Aalst aan : Jacobus Van der Stichel, landbouwer, geboren te Melle op 18 maart 1731, overleed te Gontrode op 10 oktober 1800, was gehuwd met Catharina Vañ Boxelaere, overleden te Gontrode op 4 febr. 1806; Petrus Livinus Robbens overleden na januari 1782, gehuwd te Merelbeke op 3 mei 1752 met Petronilla Van Damme. In generatie VII : Judocus Verstichel geboren te Melle 26 aug. 1701 overleden te Melle 14-7-1771, huwde circa 1724 met Isabella D'Hondt. Judocus Verstichel was de zoon van Philippus Verstichel, overleden te Melle 26 nov. 1727 en van Petronnella Quix overleden te Melle 19 febr. 1737, ze waren te Melle gehuwd 12 mei 1695. Philippus Verstichel was toen weduwnaar in eerste huwelijk van Judoca Van Rijssel.

116) ALGEMEEN

BARON JEAN-RAYMOND DE TERWANGNE et JOSEPH MERTENS

SIX FAMILLES MERTENS NOTABLES D'ANVERS, DONT TROIS ONT DONNE UN BOURGEMESTRE A CETTE VILLE (Suite)

L'Intermédiaire des Genealogistes. Revue bimestrielle. Anno XXXIII. n° 198 novembre 1978. blz. 436-459. Zeven illustraties. Editeur responsable : M. Bergé, rue de la Poste 132, 1030 Bruxelles. Drukkerij : Efficient, 1070 Bruxelles.

In dit betoog is uitvoerig behandeld de familie Mertens afkomstig van Rossem in Klein Brabant, ongeveer 1555, de oudste tak ervan werd gewettigd de naam Mertens de Wilmars te dragen. Slechts een spoor in het Land van Aalst : Benedicte-Marie-Hubertine, geboren te Antwerpen op 7 maart 1951, huwde te Antwerpen op 24 maart 1974 met Carl-Jacques-Henri-Rodolphe Plissart de Brandignies, schildknaap, geboren te Gent 8 maart 1944, zoon van Adrien-Leon-Georges-M.-Ch., schildknaap, advokaat, later rechter, burgemeester van Schelderode en van Hedwige-Mathilde Morel de Boucle-Saint-Denis.

117) ALGEMEEN

A. DE BAETS

RENTE- EN CHEINSBOEK VAN HET KLOOSTER VAN NIEUWENBOS TE HEUSDEN.

Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegeschiedenis. Maandblad van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde. 15° jaargang, nr 6, juni 1979. blz. 311-316. Redaktie-adres : Centrum voor Familiegeschiedenis, Wolstraat 39, 2000 Antwerpen. Drukkerij : Cailliau, Oostende.

De abdij van Nieuwenbos werd in 1218 te Lokeren gesticht en in 1246 overgebracht naar Heusden (Vl). Niet enkel in het Land van Waas en in het Land van Dendermonde bezat de abdij talrijke goederen, ook in het Land van Aalst, zo te Melle, Schelderode en Mere. Bedoeld dokument loopt tot ongeveer 1540.

Deinze-Gottem — Valère GAUBLOMME

Opstand tegen de openbare macht te Scheldewindeke *11.7.1739*

Adriaen, Lieven en Joannes van der Smissen werden veroordeeld om zich op 19 juli 1738 te hebben verzet tegen de meier, die samen met 2 assistenten in opdracht van de baljuw, verscheen om eksekutie te doen op de hofstede van Adriaen, wegens achterstallige pointingen en zettingen. De gebroeders, gewapend «met eenen mesch rieck, desvlegel ende bloet mes» hadden de wethouders van het hof verdreven.

Zij moesten «met ontdeckte hoofde op hunne ghebogen knijen ende met luijder stemme» voor de vierschaar van Scheldewindeke vergiffenis vragen + verbanning uit het dorp en zes mijlen in het rond voor de tijd van 3 jaar + proceskosten.

(R.A.G., Fonds Raad van Vlaanderen, Reg. Criminele Sentenciën, nr. 8596, p. 92 r°-v°).

J.D.B.

Oproerleider te Ronse *6.7.1742*

Jan-Baptist Cnudde, zoon van Jan, 28 jaar oud, geboortig van Ronse, nu opgesloten in het gevang, maakte deel van een oproerige bende op 24 oktober 1741 en tevens op 7 juni overtrad hij het plakaat dat toeliet graan brandewijn te stoken. Hij trok met slaande trom aan het hoofd van de bende die «het brandewijn stockcot van Jan-Baptiste ende Jacques de Vaux» hebben geruineerd en vernietigd en het alaam stuk geslagen.

Hij wordt veroordeeld tot bloedige geseling en verbanning uit al de landen van zijne majesteit voor de duur van 25 jaar + proceskosten.

(R.A.G., Fonds Raad van Vlaanderen, Reg. Criminele Sentenciën, nr. 8596, p. 98 r°, 99 r°; 99 v°, 100 r°).

J.D.B.

HET LAND VAN AALST — REEDS VERSCHENEN JAARGANGEN.

Reeds verschenen jaargangen worden slechts verkocht per volledige jaargang à 350,- fr.. Is de jaargang niet meer volledig in voorraad dan wordt 60,- fr. per nummer aangerekend.

De verzending gebeurt na storting van het verschuldigde bedrag op rekening nummer 001-0561340-77 van «Het Land van Aalst, Oude jaargangen, Aalst».

Al de jaargangen zijn nog volledig in voorraad, behalve de onderstaande waarvan nog slechts de aangegeven nummers beschikbaar zijn:

1949 (1) : nummers 4/5/6.
1950 (2) : nummers 1/2/3/4/5.
1951 (3) : nummers 1/2/4.
1953 (5) : nummers 2/4/5/6.
1954 (6) : nummers 2/3/4/5/6.
1959 (11) : nummers 3/4/5.
1961 (13) : nummers 2/3/4/5/6.

BELANGRIJKE MEDEDELING.

De 31e jaargang van «Het Land van Aalst» loopt naar zijn einde.

Wij verzoeken onze abonnementen **dringend** het leesgeld voor **1980** nl. **300,- fr.** (ja wij trachten het nog voor dit jaar aan dezelfde prijs klaar te spelen) **onverwijld** te betalen, met de vaste hoop dat menig lid spontaan als **steunend lid** 500,- fr. of als **erelid** 1.000,- fr. zal storten op postrekening nr 000-0586911-61 van «Het Land van Aalst», Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

Gelieve uw storting niet uit te stellen ten einde U geld (de inningskosten!) en ons tijd te besparen.

Door het aanwerven van nieuwe leden helpt U ons de kosten te drukken.

Hartelijk dank aan allen die deze oproep bereidwillig beantwoorden.

De redaktie.

HET LAND VAN AALST

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Voorzitter : F. Courteaux Acaciastraat 7, 9300 Aalst
Beheerder : G. Van Bockstaele, Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem
Tel. (091) 60.19.04
Redaktiesekretaris : J. de Brouwer, 9330 Dendermonde (Sint-Gillis)
Tel. (052) 21.48.27
Recensie en toezending van ruilnummers :
E.H. V. Gaublomme, pastoor, 9803 Gottem - Tel. (051) 63.30.80
Bestuursleden : B. Boel - S. De Lange - L. De Rijck - L. Robijns - Cl. Uyttersprot - A. Van Lil

Het tijdschrift wordt uitgegeven met de steun van het Rijk en van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

Prijs voor het jaarabonnement :

Voor leden : 300 fr, steunende leden : 500 fr. en ereleden : 1.000 fr., te storten op postrekening nr. 000-0586911-61 "Land van Aalst", Bevegemstraat 14, 9620 Zottegem.

Bestellingen van jaargangen en losse nummers bij de heer Luc De Rijck, D. De Wolfstraat 18, 9300 Aalst, na voorafbetling op voornoemde postrekening van 60 fr. per enkel nummer, 120 fr. per dubbel nummer en 350 fr. voor een volledige jaargang.

INHOUD VAN NUMMER 5 — 1979

F. COURTEAUX — De familie Cumont te Aalst 193
Leo FOSSELLE — Boekbespreking 222
V. GAUBLOMME — Onze Bibliografie 225

Verantw. uitgever : J. De Brouwer - 9340 Sint-Gillis-Dendermonde
Drukkerij Veys, Tielt.